

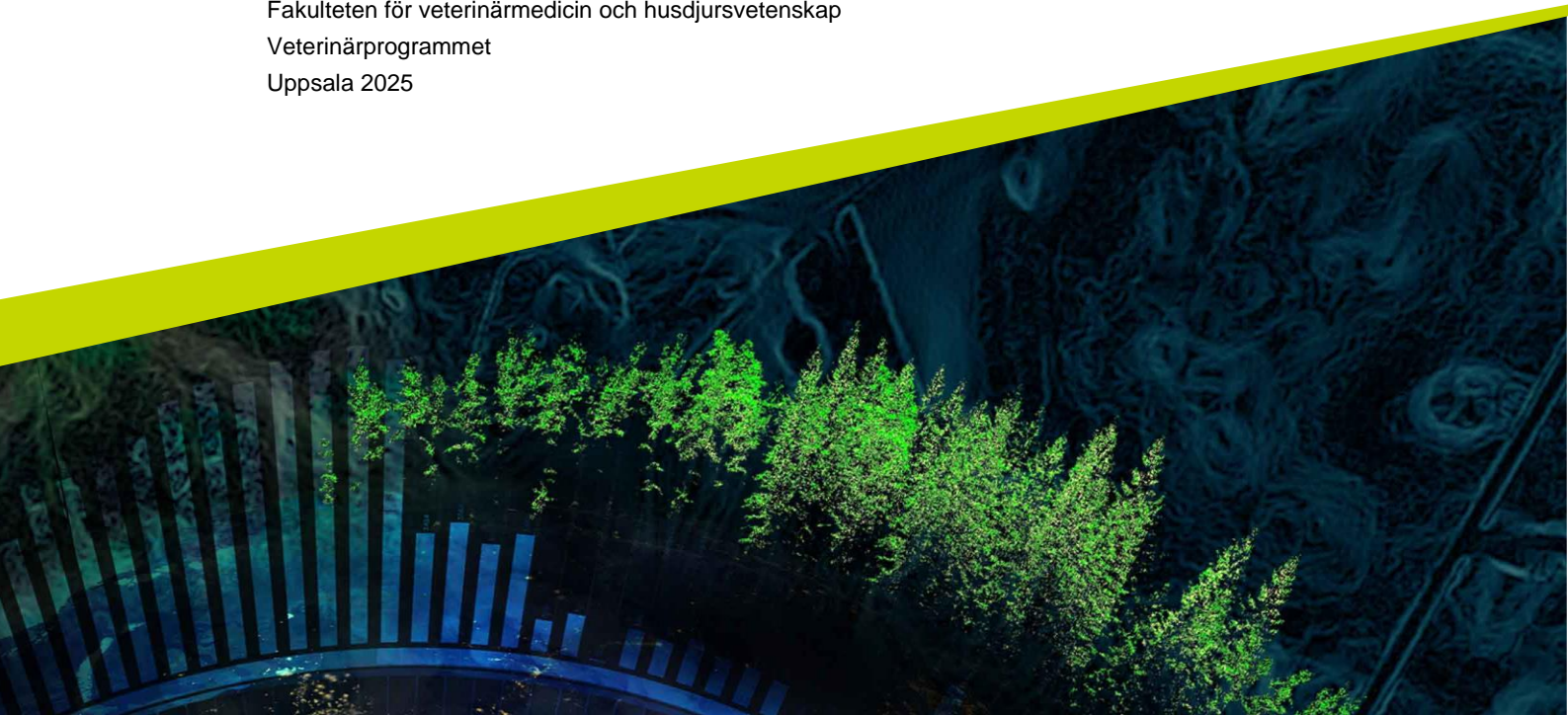

Hästen som livsmedel

Vad tycker hästveterinären?

Kajsa Karlberg

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet
Uppsala 2025

Hästen som livsmedel – Vad tycker hästveterinären?

Horse meat as food – The equine veterinarian's perspective

Kajsa Karlberg

Handledare:	Sofia Boqvist, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens biovetenskaper
Bitr. handledare:	Madeleine Moazzami, Livsmedelsverket
Examinator:	Jakub Babol, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens biovetenskaper
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i veterinärmedicin
Kurskod:	EX1003
Program/utbildning:	Veterinärprogrammet
Kursansvarig inst.:	Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	Livstidskarenspreparat, hästslakt, hästkött, köttkonsumtion

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Veterinärprogrammet

Sammanfattning

Ur samhällets perspektiv ses hästen i huvudsak som ett sällskapsdjur trots att hästen enligt lag är definierad som ett livsmedelsproducerande djur. Komplexiteten kring hästens definition gör hästslakt och konsumtion av häst till komplicerade ämnen.

Studien syftar till att ta fram kunskap kring hur hästveterinärer i Sverige ser på hästen som livsmedel, med fokus på livstidskarenspreparat, hästslakt samt konsumtion av hästkött. En internetbaserad enkätstudie distribuerades via Facebook och mejl till hästveterinärer i Sverige som resulterade i totalt 146 svar.

Övervägande majoritet (86 %) av studiens veterinärer ansåg sig ha god eller mycket god kunskap om livstidskarenspreparat till häst. En stark association kan ses mellan arbete med andra produktionsdjur utöver häst och veterinärens hantering av livstidskarenspreparat. Arbete med andra produktionsdjur bidrar till att veterinären var mer benägen att överväga andra preparat före preparat som leder till livstidskarens, samt informerade veterinären hästägaren om livstidskarenspreparatens konsekvenser mer frekvent än om man enbart arbetar med häst. Över hälften av deltagande hästveterinärer var för hästslakt och gjorde ingen skillnad på konsumtion av hästkött och kött från andra produktionsdjur. Variabler som att enbart arbeta med häst och att vara under 40 år var associerade med ett ökat motstånd mot konsumtion av hästkött.

Är målet att minska det totala matsvinnet och ta vara på de livsmedelsresurser vi har tillgång till behöver samhällets syn på hästen som livsmedel utmanas och hästveterinären skulle kunna vara rätt grupp att ta sig an denna utmaning. Mer och bättre information om hästslakt till hästveterinärer och hästägare behövs för att en förändring ska kunna ske.

Nyckelord: Livstidskarenspreparat, hästslakt, hästkött, köttkonsumtion

Abstract

From society's perspective, the horse is primarily seen as a companion animal, even though it is defined as a production animal by law. The contradictory classification creates complexities around horse slaughter and the consumption of horse meat.

The aims of the study were to obtain knowledge about how equine veterinarians in Sweden perceive the horse as food, with a focus on substances that, when administered, results in a lifelong prohibition of slaughter (substances banned for production animals), and their views on horse slaughter and consumption of horse meat. An internet-based survey was distributed by Facebook and email to equine veterinarians in Sweden, which resulted in a total of 146 responses.

The majority (86%) of the veterinarians in the study consider themselves to have good or very good knowledge of substances that render horses lifelong prohibition from slaughter. A strong association was observed between work with other production animals in addition to horses and the handling of these banned substances. Veterinarians working with other production animals were more inclined to consider alternative substances before those banned for slaughter and informed the horse owner about the consequences of these substances more frequently than the veterinarian exclusively working with horses. More than half of participating equine veterinarians had a positive attitude towards horse slaughter and made no distinction between the consumption of horse meat and meat from other production animals. Variables such as working exclusively with horses and being under 40 years of age were associated with an increased resistance to horse meat consumption.

If the goal is to reduce the total food waste and make use of available food resources, society's view of the horse as food needs to be challenged and the equine veterinarian could be the right group to undertake this challenge. More and clearer information about horse slaughter for equine veterinarians and horse owners is needed for a change to occur.

Keywords: substances banned for production animals, horse slaughter, horse meat, meat consumption

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
1. Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställning.....	10
1.1.1 Syfte.....	10
1.1.2 Frågeställningar	10
2. Litteraturoversikt.....	11
2.1 Hästen i Sverige.....	11
2.2 När hästens liv nått sitt slut	11
2.3 Hästen enligt lagstiftningen.....	12
2.3.1 Läkemedelsanvändning till häst och livstidskarenspreparat	13
2.3.2 Kaskadprincipen	15
2.4 Hästslakt i Sverige och Europa.....	15
2.5 Konsumtion av hästkött.....	17
3. Metod och material	19
3.1 Litteratursökning.....	19
3.2 Enkätstudie	19
3.2.1 Enkätens utformning.....	19
3.2.2 Distribution av enkäten	19
3.2.3 Databearbetning och analys	20
4. Resultat	21
4.1 Respondenter.....	21
4.2 Livstidskarenspreparat.....	23
4.3 Hästslakt	26
4.4 Hästveterinärers köttkonsumtion	29
4.5 Jämförelser mellan olika grupper av hästveterinärer.....	30
5. Diskussion	33
5.1 Resultatdiskussion	33
5.1.1 Deltagande hästveterinärer	33
5.1.2 Livstidskarenspreparat, hästslakt och konsumtion av hästkött	33
5.2 Metoddiskussion	36
5.3 Konklusion.....	37
Referenser.....	39
Populärvetenskaplig sammanfattning	43
Bilaga 1.....	47

Tabellförteckning

Tabell 1: Bakgrundsinformation, inkl. information om den yrkesverksamma tiden, om de 146 deltagande hästveterinärerna.	22
Tabell 2: Hästveterinärers inställning och hantering av livstidskarenspreparat till häst.	24
Tabell 3: Hästveterinärers generella inställning till hästslakt, inkl. allmänna upplevelser och tankar om hästslakt.	28
Tabell 4: Hästveterinärers inställning till köttkonsumtion och konsumtion av häst.	29
Tabell 5: Påverkan av deltagarnas arbetsfördelning samt arbetsgrad med häst i förhållande till olika variabler.	31
Tabell 6: Påverkan av deltagarnas ålder samt examensår i förhållande till olika variabler.	32

1. Inledning

”Att växa upp som hästtjej i Sverige innebar för mig att äta hästkött var otänkbar. ”Man kan inte äta sina bästa vänner!”. När jag flyttade till Island som tonåring möttes jag av en annan värld, en värld där hästkött var vardagen, där hästar föddes upp enbart för slakt, där hästen mer jämställdes med nötkreatur. Det tog en tid men jag omvärderade min inställning till hästkött och det blev även en del av min vardag. När jag ett antal år senare behövde avliva min häst hemma i Sverige kom jag aldrig på tanken att slakt kunde vara ett alternativ, och inte heller lyftes detta av någon annan i min omgivning, inte heller av veterinärerna inblandade i beslutet. Var det så att min häst var proppfull med läkemedel som gjorde henne otänkbar som livsmedel eller var det helt enkelt så att hästslakt inte sågs som ett alternativ till avlivning överhuvudtaget?” (Kajsa Karlberg 2024)

Hästen är ett mycket populärt djur i Sverige. Det finns dock en komplexitet kring hästen då den både kan anses vara ett sällskapsdjur och ett produktionsdjur, vilket gör hästslakt till ett komplicerat ämne.

Enligt lag definieras hästen som ett livsmedelsproducerande djur (Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009; Kommissionens genomförandeförordning 2021/963) vilket gör att hästen omfattas av gedigen lagstiftning för att säkerställa livsmedelssäkerheten. Det ställer höga krav på den behandlande hästveterinären. Tidigare studier (Schneider *et al.* 2023a) visar på att hästveterinärer tycker lagstiftningen för hästar är mycket svår att förstå och att det finns en undermålig tillämpning av delar av lagstiftningen (Anonym 2013).

Det är betydligt färre hästar som slaktas idag än 20 år tillbaka i tiden, både i Sverige (Jordbruksverket 2024c) och i övriga Europa (FAO 2024). Antalet slakterier i Sverige som regelbundet tar emot hästar för slakt minskar i antal (Jordbruksverket 2024a), och samma nedåtgående trend kan ses i hästkonsumtionen (Jordbruksverket 2024d). Trots det lyfter litteraturen att ett intresse för hästkött finns bland konsumenter men att det även finns ett motstånd och skepsis mot hästen som livsmedel (HNS 2019; Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018).

Den minskande mängden hästar som slaktas i världen har lyfts som en bidragande faktor till ett ökat välfärdsproblem hos hästar då det resulterar i ett ökat antal ”oönskade” hästar (Owers 2019; Leadon 2012) och försenad död anses i Storbritannien vara en av fyra huvudsakliga källor till lidande för hästar (Horseman *et al.* 2016). En ändrad attityd och förenkling av hästslakt lyfts som en lösning för den försenade döden och den ökade mängden ”oönskade” hästar, vilket i sin tur kan minska hästens lidande i världen (Owers 2019; Horseman *et al.* 2016; Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018).

Oundvikligen inträffar dagen då hästägaren måste ta beslut om hästens avslut i livet. I huvudsak finns det två alternativ att välja mellan, avliva och destruera hästen eller slakta och ta vara på kroppen som livsmedel (Jordbruksverket 2024b). I de flesta fall finns det en hästveterinär inblandad när detta beslut ska tas, en veterinär som kan komma att vara mer eller mindre delaktig i det slutgiltiga

beslutet. Det medför att hästveterinärens hantering, information samt åsikter kan ha påverkan för utfallet.

1.1 Syfte och frågeställning

1.1.1 Syfte

Examensarbetet syftar till att ta fram kunskap kring hur hästveterinärer som är verksamma i Sverige ser på hästen som livsmedel, avseende användandet av och tankar kring livstidskarenspreparat till häst, samt inställning och hantering av hästslakt. Studien syftar även till att ta reda på hästveterinärers inställning till hästkött.

1.1.2 Frågeställningar

- Hur resonerar hästveterinärer i Sverige kring användandet av livstidskarenspreparat till häst, och hur förhåller sig det till hästen som livsmedel?
- Hur ser hästveterinärer i Sverige på hästslakt och vad baseras deras inställning på?
- Hur ser hästveterinärer på konsumtion av hästkött?

2. Litteraturöversikt

2.1 Hästen i Sverige

Hästen är ett mycket populärt djur i Sverige och har gått från att ha en viktig roll som arbetsdjur i samhället till att idag vara mer av ett sällskaps- och tävlingsdjur (SOU 2011:75).

I Jordbruksverket senaste uppskattning 2016 uppgavs hästantalet i Sverige till 355 500 (Statens jordbruksverk 2017). I en rapport från Statens offentliga utredningar (SOU 2011:75) konstaterade man att hästantalet i Sverige har ökat kraftigt senaste decennierna och uppges ha femdubblats sedan 1970-talet.

Hästen är en stor fritidssysselsättning för många i detta land. Ridsporten uppges vara den näst mest populära ungdomssporten (SOU 2011:75) och år 2016 uppskattades landets ridskolehästar till 18 300 hästar, och antalet ökar stadigt år för år. Hästen hålls idag främst i närheten av tätorter och allt färre finns på landsbygden, vilket troligtvis är ett resultat av att hästen idag är alltmer av en hobby snarare än ett lantbruksdjur (Statens jordbruksverk 2017). Ridsporten är idag till och med erkänd i samhället som en hälsoförbättrande aktivitet vilket resulterat i att man från och med januari 2018 kan använda sitt friskvårdsbidrag för att utföra ridsport (Skatteverket 2024).

Den personliga och emotionella relationen som finns mellan människa och häst har sagts mer likna den som brukar finnas mellan människan och andra sällskapsdjur, såsom hund eller katt, än den som lantbrukaren har till sina produktionsdjur (SOU 2011:75). I finsk historia har hästar ofta beskrivits som sällskapsdjur, vänner och familjemedlemmar, snarare än boskapsdjur (Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att hästen har en viktig roll för hälsa och fritidssysselsättning i det svenska samhället. I en utredning (SOU 2011:75) som gjordes inför framtagandet av en ny djurskyddslagstiftning valde man att placera hästen under kategorin sällskapsdjur. Beslutet motiverades med att ”en stor del av hästpopulationen idag är ett sport-, hobby- och sällskapsdjur” (SOU 2011:75:321). Trots detta kategoriseras inte hästen i grunden som ett sällskapsdjur enligt EU- och svensk lagstiftning, utan som ett produktionsdjur (Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009; Kommissionens genomförandeförordning 2021/963).

2.2 När hästens liv nått sitt slut

Genom historien har människan hyst mycket kärlek och omvårdnad till sina hästar (Schuurman & Leinonen 2012). Förr eller senare hamnar dock hästägaren i situationen där det tunga beslutet måste tas, att tiden är kommen för att avsluta

hästen liv. Den emotionella kopplingen till hästen är inget nytt fenomen, däremot har en ny syn på döden utvecklats genom tiden. Till skillnad mot tidigare så tas idag mer individuella beslut kring varje häst utifrån hästägarens synsätt på välfärd (Schuurman & Leinonen 2012). I huvudsak finns det idag två alternativ för hästägaren att överväga vid hästens avslut i livet. Det ena alternativet är att hästen avlivs och kroppen antingen begravs, kremeras eller destrueras. Det andra alternativet är att hästen går till slakt, vilket innebär att kroppen tas till vara på som livsmedel (Jordbruksverket 2024b). Det som främst skiljer dessa två alternativ åt rent praktiskt är var döden ska inträffa och kostnaden för åtgärden.

Hästen som inte ska gå till livsmedel kan avlivas hemma på gården, medan hästen som ska gå till livsmedel måste transporteras till ett slakteri, förutom vid komplicerade undantag som nödslakt (Jordbruksverket 2024b). Det kräver att hästen är i transportabelt skick i enlighet med föreskrifterna (SJVFS 2019:7).

Vad gäller kostnaden för avlivning och omhändertagande av hästkroppen varierar den mycket beroende på metod och tid på dygnet, men den totala kostnaden uppges kan landa på alltifrån några tusen kronor upp till tjugotusen kronor (HNS 2019). Enligt information från slakterier som presenteras i Ernstsson (2018) var det genomsnittliga avräkningspriset för häst vid slakt någonstans mellan 3 och 8 kronor per kilo slaktad vikt. Den slaktade vikten motsvarar omkring 50 % av hästens levande vikt vilket resulterar i att man uppskattningsvis skulle kunna få ut omkring 750 kr till 2000 kr för en häst som i livet väger 500 kg. Motsvarande situation har rapporterats från Storbritannien där kostanden för avlivning och destruktion uppges ligga på omkring 500 pund, medan ett slakteri i Storbritannien skulle kunna betala ut upp mot 400 pund för en häst (Owers 2019).

Dock finns flertalet krav, förutom att hästen går att transportera, som hästen måste uppfylla för att kunna gå till slakt. Hästen måste vara frisk, ren, id-märkt och uppfylla alla de villkor som lagstiftningen kräver för livsmedelsproducerande djur (Kommissionens genomförandeförordning 2021/963).

2.3 Hästen enligt lagstiftningen

Ett livsmedelsproducerande djur definieras i Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009, artikel 2b, som

”djur som avlas, föds upp, hålls, slaktas eller skördas med avseende på livsmedelsproduktion”

Definitionen utgår från det enskilda djuret och inte från ett specifikt djurslag och det räcker med att ett av villkoren är uppfyllda för att djuret ska omfattas av definitionen. Det betyder följaktligen att ett djur kan födas upp och hållas som sällskapsdjur men sedan gå till slakt, och därmed definieras som ett livsmedelsproducerande djur enligt lag.

I Kommissionens genomförandeförordning 2021/963 förtydligas hästens definition enligt lag i artikel 38:

”Hästdjur ska anses vara avsedda för slakt för användning som livsmedel, såvida de inte oåterkalleligt har undantagits från slakt för användning som livsmedel...”

Det innebär att alla hästar i EU från födseln är definierade som livsmedelsproducerande djur enligt EU-lagstiftning. Till skillnad mot andra livsmedelsproducerande djur kan hästen däremot omdefinieras till sällskapsdjur. Det görs genom att ett kryss sätts på specifik plats i hästens pass, hästen ”kryssas ur” livsmedelskedjan. Det ska utföras av den behandlande veterinären vid administrering av ett livstidskarenspreparat (Kommissionens genomförandeförordning 2021/963).

Det är obligatoriskt för alla hästar att vara identifierbara med chip, vara registrerade och tillhandahålla ett hästpass. I hästpasset ska uppgifter såsom ras, individuell märkning samt vaccinationer och läkemedelsadministrering av visst slag framgå (Kommissionens genomförandeförordning 2021/963).

2.3.1 Läkemedelsanvändning till häst och livstidskarenspreparat

Livsmedelsproducerande djur omfattas av gedigen lagstiftning för att säkerställa livsmedelssäkerheten, där stor vikt läggs på läkemedelsanvändningen för att säkerställa att skadliga nivåer av läkemedelsrester inte kvarstår i livsmedlet.

”För att kunna garantera livsmedelssäkerheten föreskrivs i denna förordning regler och förfaranden för att fastställa den högsta resthalt av ett farmakologiskt verksamt ämne som kan tillåtas i animaliska livsmedel (MRL-värde).” (Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009, artikel 1a)

Maximum Residue Limit (MRL-värde) är ett gränsvärde för aktiva substanser i läkemedel avsedda för livsmedelsproducerande djur som tas fram i enlighet med erkända principer för säkerhetsbedömning. Detta för att skydda folkhälsan. Det är MRL-värdet som ligger till grund för läkemedlets karenstider (Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009), nämligen hur lång tid det bör gå från läkemedelsadministrering till slakt för att kunna garantera att restsubstanserna inte överskrider fastställt MRL-värde i livsmedlet.

Som komplement till Europaparlamentets och rådets förordning 470/2009 är Kommissionens förordning 37/2010 framtagen, där farmakologiskt aktiva substanser samt deras klassning med avseende på MRL-värden i animaliska livsmedel presenteras. Förordningen består av listor på tillåtna respektive förbjudna substanser till livsmedelsproducerande djur. Det är endast de listade tillåtna substanserna som är godkända för användning till livsmedelsproducerande djur. En tillåten substans är en substans med ett fastställt MRL-värde eller en substans man

ansett inte kräver ett MRL-värde. En förbjuden substans i förordningen är en substans där ett MRL-värde inte har kunnat fastställas. Listan på förbjudna substanser innehåller endast tio substanser. Alla andra substanser som inte inkluderas i listan över tillåtna substanser är, oavsett om de är listade som en förbjuden substans eller inte, otillåtna att använda till livsmedelsproducerande djur.

Då hästar trots allt anses vara ett speciellt livsmedelsproducerande djur har Kommissionens förordning 1950/2006 tagits fram, vilken enbart gäller hästdjur. Denna förordning innehåller en lista med substanser som anses vara väsentliga för behandling av hästdjur och är framtagen för att skydda hästen mot onödigt lidande. Dock måste en substans uppfylla villkoret att man kan garantera att restmängder i livsmedel är ofarliga för konsumenter för att substansen ska godkännas och inkluderas i förordningen. Substanser i Kommissionens förordning 1950/2006, även kallad sexmånaderslistan, ger hästen en slaktarens på 6 månader och administrering av ett sådant läkemedel måste noteras i hästens pass på anvisat ställe. I förlängningen betyder det att om hästens pass inte finns närvarande vid behandlingstillfället är substanser på denna lista ej godkända för användning.

Sammanfattningsvis blir definitionen för livstidskarenspreparat till häst alla preparat innehållande substanser som inte finns med i listan för tillåtna substanser i Kommissionens förordning 37/2010 eller på sexmånaderslistan (Kommissionens förordning 1950/2006).

Enligt sammanfattningen ovan är det tydligt att det finns mycket lagstiftning att förhålla sig till när det kommer till häst som livsmedelsproducerande djur. Det finns tidigare studier som visar på att hästveterinärer i Tyskland tycker lagstiftningen är mycket svår att förstå och förhålla sig till (Schneider *et al.* 2023a). I studien framkom att 38,4 % av hästveterinärerna inte korrekt kunde besvara hur man går till väga om en häst behandlas med ett preparat såsom fenylbutazon som klassas som ett livstidskarenspreparat. Det var 68,4 % av tillfrågade hästveterinärer som tyckte föreskrifterna om sexmånaderslistan var komplicerad eller ganska komplicerad. Även en stor okunskap kunde ses bland hästägare och hästhållare vad gäller lagstiftningen för hästar avsedda för slakt (Schneider *et al.* 2023a).

En studie gjord i England 2013 fann att en mycket stor andel av veterinärerna som arbetar med hästar tycker att lagstiftningen gällande hästens pass är svåra att förstå (Anonym 2013). Hela 90 % av de tillfrågade hästveterinärerna ansåg att hästpassen inte uppfyller sitt syfte att upprätthålla livsmedelssäkerheten på grund av dess undermåliga tillämpning bland veterinärer. En annan studie i Tyskland (Schneider *et al.* 2023b) som studerade om korrekt korrigerings utförts i hästens pass efter kastration av hingstar fann att 65 % av de kastrerade hästarna saknade korrigerings i passet. I studien fann man även att en stor andel av de kastrerade

hästarna inte hade några läkemedel inskriva i passet trots att studien visade att de vanligaste kastrationsprotokollen innehåller substanser på sexmånaderslistan. Man har även sett att hästveterinärer upplever att den totala dokumentationsinsatsen vad gäller läkemedelsanvändning för häst är stor och tidskrävande (Schneider *et al.* 2023a).

Livsmedel på slakterierna genomgår regelbunden provtagning för restsustanser. Kontrollerna utförs av Livsmedelsverket och är en del i livsmedelssäkerheten samt ett led i att kontrollera att krav tidigare i livsmedelskedjan, såsom läkemedelsanvändningen, uppfylls. Under 2016 fann man ett positivt fynd hos häst i Sverige, rester av fenylbutazon (NSAID-preparat: icke-steroid anti-inflammatoriskt läkemedel), medan under 2014 fann man inga positiva fynd hos något djurslag (Livsmedelsverket 2018; Livsmedelsverket 2015). Rapporter från EU med provtagningar under 2022 och 2020 (EFSA 2024; EFSA 2022) visade att den största andelen icke-godkända prover bestod av restsustanser av NSAID-preparat. Av alla provtagna djurslag stod hästen för flest av de icke-godkända proverna. Proverna kom från tre länder 2022 (Irland, Österrike och Tyskland) och från fem länder 2020 (Frankrike, Italien, Tyskland, Rumänien och Irland). Sverige hade inga positiva prover för häst under 2020 och 2022.

2.3.2 Kaskadprincipen

Något den behandlade veterinären måste ta hänsyn till, förutom vilka läkemedel som är godkända till djur, är den så kallade ”kaskadprincipen”. Det är en princip som beskriver i vilken ordning läkemedel ska väljas vid behandling av ett djur. Kaskadprincipen regleras i Europaparlamentets och rådets förordning 2019/6. Det finns en kaskadprincip för icke-livsmedelsproducerande djur, en för landlevande livsmedelsproducerande djur och en för vattenlevande livsmedelsproducerande djur. Den som gäller för landlevande livsmedelsproducerande djur, där hästen inkluderas, beskrivs i artikel 113 i förordningen. I korthet ska man i första hand välja ett preparat som är godkänt i Sverige för den aktuella sjukdomen och det aktuella djurslaget och i sista hand välja ett preparat som är avsett för humanvård eller läkemedel godkända utanför EU. I samtliga fall ska den aktiva substansen vara godkänd enligt ovan beskrivet gällande MRL och karenstiden ska uppges till djurägaren.

Har hästen ”kryssats ur” livsmedelskedjan i passet och hästen inte längre definieras som ett livsmedelsproducerande djur går hästen under kaskadprincipen för icke-livsmedelsproducerande djur (Europaparlamentets och rådets förordning 2019/6, artikel 12).

2.4 Hästslakt i Sverige och Europa

I Jordbruksverkets slaktdatabas går det att utläsa att år 2023 slaktades 1130 hästar i Sverige. Motsvarande siffra 2013 och 1995 var 3790 respektive 7730 hästar. De

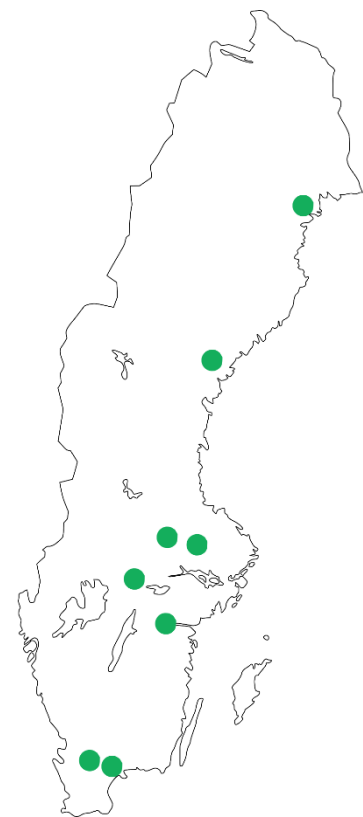
senaste 20 åren har det följaktligen skett en kraftig minskning i antal hästar som slaktas i Sverige varje år. Som jämförelse slaktades 421 420 nötkreatur i Sverige 2023 (Jordbruksverket 2024c)

I våra grannländer Danmark och Finland slaktas färre hästar jämfört med i Sverige. Under 2022 slaktades enbart 400 och 729 hästar i Danmark respektive Finland. Det finns däremot ett antal länder i Europa som slaktar många hästar per år. Spanien är just nu det landet i Europa som slaktar flest hästar per år, 2012 var det hela 72 582 hästar, men 2022 var den siffran nere på 32 507 hästar. Även Frankrike och Italien slaktar ett stort antal hästar per år. Frankrike slaktade 19 000 hästar 2007 och 20 000 hästar 2017, medan Italien slaktade 72 387 hästar 2007 och 22 575 hästar 2019. (FAO 2024). Statistiken visar därmed på att den generella trenden är att antalet hästar som slaktas varje år är på nedgång, även om en viss variation kan finnas år för år och mellan länder.

I USA finns det numera inga aktiva slakterier för slakt av häst, utan hästar från USA transporteras till grannländerna México och Kanada för slakt (Weber *et al.* 2023).

Owers (2019) menar på att den minskade mängden hästar som slaktas i världen idag har lett till ett ökat välfärdsproblem för hästar. Antalet ”oönskade” hästar ökar och dessa får en sämre livskvalitet när hästslakt inte är ett nära alternativ till hands (Owers 2019; Leadon 2012). I Storbritannien gjordes en utredning 2016 där man såg fyra huvudsakliga välfärdsproblem för hästar, där ett av dessa var försenad död (Horseman *et al.* 2016). Faktorer som låg bakom den försenade döden var bland annat emotionell tillgivenhet, negativa inställning till döden, lågt slaktvärde och den faktiska kostnaden för avlivning och destruktion. En lösning som har lyfts fram för detta problem är att förenkla och ändra attityden till hästslakt (Owers 2019; Horseman *et al.* 2016). Även inom den finska befolkningen finns det förespråkare för att slakt av häst skulle kunna minska lidande för hästen och på så vis förbättra hästens välfärd (Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018).

Idag finns det drygt 90 EU-godkända slakterianläggningar i Sverige. Av dessa är det enbart 31 anläggningar som är godkända för slakt av hästdjur (TRACES 2024). Det är däremot inte alla godkända hästslakterier som regelbundet tar emot hästar för slakt.

Figur 1: Karta över Sverige som visar den ungefärliga geografiska utbredningen av 8 av 11 slakterier som slaktat häst under 2024. De tre återstående slakterierna har ej uppgetts vid namn av Jordbruksverket.

(Ursprungsbild: Clker-Free-Vector-Images, pixabay.com. Gröna markeringar tillagda av upphovsperson av denna text).

Under 2024 var det endast 11 slakterier som slaktade hästar (Jordbruksverket 2024c) vilka dock kan anses relativt väl geografiskt distribuerade över Sverige (figur 1).

2.5 Konsumtion av hästkött

I början av 1960-talet konsumerade svenskar i genomsnitt 1,9 kg hästkött per person och år. År för år har konsumtionen av hästkött minskat och redan 1967 var konsumtionen nere under 1 kg hästkött/pers/år. År 2023 uppmättes hästkonsumention till så lite som 0,04 kg/pers/år. För att sätta detta i perspektiv var totalkonsumtion av kött (alla djurslag inkluderade) 50,76 kg/pers/år och 78,96 kg/pers/år 1960 respektive 2023 (Jordbruksverket 2024d). Den totala köttkonsumtionen har således ökat senaste 50 åren. En slutsats kan då dras att konsumtionen av hästkött inte följer samma trend som totalkonsumtionen av kött.

I början av 2013 genomförde projektet Hästliv (HNS 2019) en mindre marknadsundersökning i Sverige kring konsumtion av hästkött. Trots de dalande siffrorna ovan framkom det i undersökningen att hela 68 % av de tillfrågade hade ätit hästkött vid något tillfälle och 24 % svarade att de kunde tänka sig att äta mer hästkött om utbudet på marknaden varit större. Undersökningen förtydligade dock att en individuell variation finns bland konsumenter, då även ungefär 25 % angav att ingenting kunde få dem att äta hästkött.

Tidigare konstaterades det att färre antal hästar slaktas år för år vilket korrelerar med efterfrågan på hästkött. Det finns länder i världen som efterfrågar hästkött men i Europa ses en dalande efterfrågan (Owers 2019; Leadon 2012; Lamy *et al.* 2023).

I februari 2024 släppte The European Consumer Organisation en rapport som handlade om lantbruksdjurens välfärd och vad konsumenter i Europa vill ha. En stor enkätundersökning genomfördes i åtta EU-länder, varav bland annat i Sverige, Spanien och Italien. I rapporten kretsade frågorna kring välfärd och konsumtion av nötkreatur, grisar, lamm samt fjäderfä. Trots att Spanien och Italien är ledande i antal slaktade hästar i Europa nämns aldrig hästen som möjligt livsmedel i rapporten.

Litteratur har lyft en komplexitet kring hästkonsumention (Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018). Då hästen beskrivits som ett sällskapsdjur snarare än ett boskapsdjur har hästen ansetts oätlig. I kontrast finns det dock grupper av människor som anser att hästkött är en delikatess. Det finns även en skepsis kring hur rent hästkött är med tanke på läkemedel som hästen behandlas med och att hästen inte strikt föds upp med avsikten att gå till slakt såsom andra livsmedelsproducerande djur gör. Ytterligare ett perspektiv som tas upp är att hästslakt skulle kunna vara ett etiskt alternativ, ett alternativ där hästen får ytterligare ett syfte. Med andra ord visar litteraturen på att det finns många aspekter och åsikter kring hästkonsumention vilket gör frågan komplex.

En studie i Frankrike (Sebbane *et al.* 2023) har identifierat det svaga utbudet av hästkött som ett hinder för utveckling av hästkonsumention. Den grupp som är för hästkonsumention har ingen möjlighet att köpa hästkött och föra seden vidare och de som är emot hästkonsumention får sig heller aldrig en tankeställare kring valet att avstå hästkött när det inte finns ett synligt utbud i dagligvaruhandeln. Studien belyser att det finns en stor brist på kunskap om hästköttsindustrin bland människor i Frankrike.

3. Metod och material

3.1 Litteratursökning

Vetenskaplig litteratur till studien insamlades i huvudsak via databaserna Web of Science och PubMed. Sökord som användes var kombinationer av orden ”horse/equine”, ”slaughter”, ”positive list”, ”drug administration” och ”meat”. Källhänvisningar i relevanta artiklar kunde sedan bidra med ytterligare intressant litteratur.

3.2 Enkätstudie

3.2.1 Enkätens utformning

Studien bygger på internetbaserad datainsamlingsmetod. En enkät skapades med det webbaserade enkätverktyget Google Formulär.

Enkäten inleddes med en introduktionstext där respondenten blev informerad om målgrupp, kortfattat syfte med enkäten, enkätens utformning och uppbyggnad. Enkäten var beräknad att ta ungefär 10 minuter att svara på.

Enkäten var uppdelad i fyra delar: (1) frågor om respondentens yrkesverksamma tid som veterinär, (2) frågor om livstidskarenspreparat, (3) frågor om hästslakt samt (4) frågor om hästkonsumention. Totalt innehöll enkäten 32 frågor, varav 22 huvudfrågor med 10 följdfrågor beroende på föregående svar. Frågornas utformning varierade mellan flervalsfrågor, ensvarsfrågor samt fritextfrågor. Enbart frågan gällande samtycke för deltagande var obligatorisk att svara på, övriga var frivilliga att svara på. Enkäten i sin helhet kan ses i bilaga 1.

Innan enkäten slutfördes och distribuerades till veterinärer testades enkäten på ett flertal personer, både veterinärer och icke-veterinärer för kontroll av frågor och språk. Mindre korrigeringar gjordes efter återkopplingar. Inga svar från testen inkluderades i studien.

För att påbörja enkäten krävdes samtycke att delta i studentarbetet och till att SLU behandlar personuppgifter i enlighet med SLU:s policy om insamling av information.

Enkäten besvarades anonymt med enbart insamling av information om respondentens yrkesverksamma tid, utbildning och bakgrund. Inget svar kunde härledas till specifik person.

3.2.2 Distribution av enkäten

Enkäten riktade sig till den som är verksam veterinär och som jobbar eller har jobbat kliniskt med häst.

Jordbruksverket och Sveriges Veterinärförbund kontaktades via mejl i samband med uppstarten av projektet för att få information om antal veterinärer som arbetar

med häst i någon grad i Sverige. Jordbruksverket uppgav att inga sådana uppgifter fanns i deras register. Sveriges Veterinärförbund svarade att det i Hästsektionen finns 480 medlemmar i nuläget, men att en del av dessa dock är pensionärer. Svaret inkluderade även att det finns veterinärer i Sverige som arbetar med häst i någon grad men inte är medlemmar i Hästsektionen. Sveriges Veterinärförbund uppskattade det till att det finns omkring 500–600 yrkesverksamma veterinärer som i någon grad arbetar med häst, heltid eller bara vid enstaka beredskaper eller jourer.

Eftersom inget register på hästveterinärer fanns att tillgå distribuerades enkäten via en länk som publicerades i två Facebookgrupper: ”Pep talk för Veterinärer” samt ”Veterinärmedicin stordjur”. Det är Facebookgrupper som båda kräver att man är veterinär eller veterinärstudent och är ej offentliga. Enkäten publicerades 6 maj 2024 med en påminnelse 15 maj 2024.

Enkäten distribuerades även via e-post. Dels via en mejllista framtagen över ett 50-tal djursjukhus, kliniker och enskilda veterinärer praktiserande med häst där en e-postadress kunde erhållas via hemsidor, dels via ledningen för Distriktsveterinärerna som distribuerade enkäten till alla verksamma veterinärer inom Distriktsveterinärerna.

Deadline var satt till 20 maj 2024. Ytterligare ett fåtal svar kom in efter deadline då enkäten ej stängdes och har valts att inkluderas i studien. Sista svaret erhöles 10 juni 2024.

3.2.3 Databearbetning och analys

Enkätens utformandes så att alla frågor visades för samtliga respondenter oberoende av tidigare svar. I de fall där följdfrågan var riktad till respondenter som svarat ett specifikt svar på föregående fråga men svar erhöles från respondenter som ej svarat enligt instruktion, sorterades deras svar bort.

Svaren från enkäterna bearbetades, analyserades och presenteras med deskriptiv statistik. Jämförelser mellan grupper gjordes med Chi-2-test för grupper med en storlek från 5 och med Fisher exact test där någon grupp hade storleken under 5. Signifikansnivån var satt till $p \leq 0,05$.

Svar i fritextform tolkades och grupperades efter innehåll av undertecknad. Fanns möjligheten att kategorisera in fritextsvar i befintliga kategorier gjordes det och annars skapades nya kategorier av fritextsvaren som presenteras under kategorin ”övrigt”. Enskilda fritextsvar och kommentarer redovisas separat.

4. Resultat

Totalt var det 146 respondenter som svarade på enkäten. En exakt svarsfrekvens är ej möjlig att redovisa eftersom ett totalantal i målgruppen ej finns att tillgå. Svarsfrekvensen kan grovt uppskattas till omkring 24–29 % av den uppskattade totala målgruppen (500–600 hästveterinärer). Då frågorna inte var obligatoriska finns det bortfall av svar på enstaka frågor.

4.1 Respondenter

De inledande frågorna om respondenternas bakgrund och deras yrkesverksamma tid som veterinär (tabell 1) erhöll en svarsfrekvens på 100 % (146 svar per fråga). Majoriteten av respondenterna (63 %) arbetar med hästar dagligen och det fanns en spridning av respondenter i arbetsfördelningen mellan häst och andra produktionsdjur, där totalt 53 (36 %) arbetar enbart med hästar, i fält eller på hästdjursjukhus, medan totalt 93 (64 %) arbetar med både hästar och andra produktionsdjur. I stort sett samtliga hästveterinärer (96 %) arbetar med blandade kategorier av hästar (av olika raser och användningsområde). Sverige var det vanligaste ursprungslandet och utbildningslandet. Respondenterna bestod till stor del av yngre och mer nyligen examinerade veterinärer, där ungefär hälften tog examen efter 2010 och var under 40 års ålder.

Tabell 1: Bakgrundsinformation, inkl. information om den yrkesverksamma tiden, om de 146 deltagande hästveterinärerna.

Variabel	Svarsfrekvens
	n = 146
Arbetsgrad med häst	
Dagligen	92 (63 %)
Några dagar i veckan	44 (30 %)
Vid enstaka tillfällen, som vid beredskap/jour	10 (7 %)
Arbetsfördelning mellan häst och andra produktionsdjur	
Enbart med hästar, i huvudsak på fält	9 (6 %)
Enbart med hästar, i huvudsak på hästdjursjukhus/hästklinik	44 (30 %)
Både hästar och andra produktionsdjur, majoriteten hästar	47 (32 %)
Både hästar och andra produktionsdjur, majoriteten andra produktionsdjur	17 (12 %)
Både hästar och andra produktionsdjur, ungefär jämnt fördelat	29 (20 %)
Utbildningsland	
Sverige	107 (73 %)
Norden (Danmark, Norge, Finland)	25 (17 %)
Övriga Europa	12 (8 %)
Utanför Europa	2 (1 %)
Examensår	
Före år 1970	2 (1 %)
År 1970 – 1979	3 (2 %)
År 1980 – 1989	7 (5 %)
År 1990 – 1999	24 (16 %)
År 2000 – 2009	27 (19 %)
År 2010 – 2019	48 (33 %)
Senare än år 2020	35 (24 %)
Ålder	
20 – 29 år	28 (19 %)
30 – 39 år	46 (32 %)
40 – 49 år	29 (20 %)
50 – 59 år	24 (16 %)
60 – 69 år	16 (11 %)
> 70 år	3 (2 %)
Ursprungsland	
Sverige	125 (86 %)
Norden (Danmark, Norge, Finland)	13 (9 %)
Övriga Europa	6 (4 %)
Utanför Europa	2 (1 %)

4.2 Livstidskarenspreparat

En övervägande majoritet av respondenterna (86 %) anser sig ha god eller mycket god kunskap om livstidskarenspreparat. Flera olika metoder, såsom att fråga en kollega och slå i lagstiftningen, används för att ta reda på om ett preparat ger livstidskarens (tabell 2).

Svaren varierade i frågan om respondenterna överväger andra preparat före ett preparat med livstidskarenspreparat, men där majoriteten (62 %) trots allt alltid eller ibland överväger andra preparat, med motiveringen att respondenterna vill förhålla sig till kaskadprincipen i största mån och ge hästen möjlighet att gå till slakt. Det är även respondenter som lyfter att de vill slippa det administrativa arbete som användningen av ett livstidskarenspreparat innebär. I fritextsvar framkom även kommentarer att andra preparat övervägs i fall där hästens pass inte finns tillgängligt, att man inte överväger andra preparat av andra orsaker än medicinska och att man kunde ta hänsyn till hästägarens önskemål. Ytterligare en kommentar som framkom i samband med anledningar till att överväga andra preparat var att det kan finnas hästar som slaktas utan pass och att respondenten därför inte vill använda sig av livstidskarenspreparat för att inte själv bidra till livsmedelskontamination.

Majoriteten av respondenterna (96 %) informerar alltid eller ibland hästägaren om innebörden av livstidskarens innan användningen. Vanligaste förekommande anledningen till att man inte väljer att informera hästägaren om innebörden av ett livstidskarenspreparat var att man upplever att hästägare inte bryr sig. I övrigt framkom även kommentarer att om hästen är inskriven på djursjukhus ringer man inte hästägaren bara för att informera om detta och att inneliggande djur som behöver dessa preparat ändå inte är i skick för att kunna gå till slakt.

Resultatet visar på att det finns fall där hästägare avböjer användning av livstidskarenspreparat med motiveringen att hästägaren vill att hästen ska kunna gå till slakt. Över hälften av respondenterna hade dock inte varit med om att hästägarna avböjt preparaten.

Samtliga resultat gällande livstidskarenspreparat redovisas i tabell 2.

Tabell 2: Hästveterinärers inställning och hantering av livstidskarenspreparat till häst.

Variabel	Svarsfrekvens
Självupplevd kunskapsgrad om livstidskarenspreparat till häst	n = 146
Mycket dålig kunskap ¹	0
Dålig kunskap ¹	2 (1 %)
Skaplig kunskap	19 (13 %)
God kunskap	65 (45 %)
Mycket god kunskap	60 (41 %)
¹Anledningar till den upplevda kunskapsbristen*	n = 2
Inte tagit sig tid att sätta sig in i det	1 (50 %)
Svårt och krångligt att förstå	1 (50 %)
Nya regler och uppdateringar för ofta	1 (50 %)
Inte insett att kunskapen behövs	0
Tillvägagångsätt för att ta reda på om ett preparat ger livstidskarens*	n = 144
Frågar en kollega	66 (46 %)
Letar i interna dokument	50 (35 %)
Googlar	58 (40 %)
Slår upp lagstiftningen	83 (58 %)
Övrigt	28 (19 %)
Fassvet.se	24 (17 %)
Diskussionsgrupp för veterinärer	2 (1 %)
Låter bli att kolla upp det	1 (1 %)
Upplevd förändring i användandet av livstidskarenspreparat över tid	n = 145
Används mindre idag än tidigare	27 (17 %)
Används mer idag än tidigare	16 (11 %)
Används lika mycket som tidigare	36 (25 %)
Jag vet inte	66 (46 %)
Hästveterinärers övervägande av ett annat preparat som inte ger livstidskarens före ett preparat med livstidskarens	n = 146
Övervägs alltid ²	24 (16 %)
Övervägs ibland ²	67 (46 %)
Övervägs aldrig	53 (36 %)
Jag vet inte	2 (1 %)
²Anledningar till andra preparat övervägs*	n = 90
Förhålla sig till kaskadprincipen	54 (60 %)
Ge hästen möjlighet till slakt	51 (57 %)
Övrigt	15 (17 %)
Slippa det administrativa kring livstidskarenspreparat	6 (7 %)
Förhålla sig till hästägarens önskemål	9 (10 %)

Delgivande av information om innebörden av ett livstidskarenspreparat innan användning	n = 146
Informerar alltid innan ⁴	89 (61 %)
Informerar ibland innan ^{3,4}	51 (35 %)
Informerar aldrig innan ³	6 (4 %)
 ³Anledningar till att inte informera innan*	n = 57
Besitter expertisen om bästa behandlingsalternativet	19 (33 %)
Tänkt att det inte spelar någon roll	13 (23 %)
Upplever att hästägare inte bryr sig	37 (65 %)
Känsligt att lyfta slakt i denna situation	13 (23 %)
Jag vet inte	1 (2 %)
Övrigt	6 (11 %)
Glömmer bort att informera	6 (11 %)
 ⁴Andel hästägare som avböjer livstidskarenspreparat efter delgivande av innebörden	n = 125
Majoriteten av informerade hästägare ⁵	0
Hälften av informerade hästägare ⁵	1 (1 %)
Ett fåtal av informerade hästägare ⁵	50 (41 %)
Inga av informerade hästägare	71 (58 %)
 ⁵Anledningar till att hästägare avböjer livstidskarenspreparaten *	n = 51
Uppgavs ej	1 (2 %)
Hästen skulle kunna gå till slakt	48 (94 %)
Hästägaren skeptisk till preparatet	3 (6 %)

* Flervalsfråga, svarsfrekvensen kan överstiga 100 %

^{1,2,3,4,5} Svarsalternativen gav möjlighet att svara på kopplad följdfråga

Sista frågan i denna del var en fritextfråga där man fick möjlighet att förtydliga eller lägga till något avseende användningen av livstidskarenspreparat. Åtta respondenter lyfte att de tycker det är svårt att hitta information om livstidskarenspreparat och önskar bättre och lättillgängligare information om vad som gäller. Fyra respondenter uttryckte en brist på preparat till häst utan livstidskarens och hade önskat att flera preparat, speciellt de som används i stor utsträckning till häst, skulle godkännas till häst, vilket i sin tur skulle kunna minska matsvinn och vara fördelaktigt ur ett miljö- och livsmedelsförsörjningsperspektiv samt ur ett ekonomiskt perspektiv för hästägaren. Fyra andra svar innehöll frågetecken kring om alla preparat som har livstidskarens verkligen behöver ha det och en lyfte att det är konstigt att det finns receptfria preparat som innehåller substanser som vid receptförskrivning ger livstidskarens. Tre respondenter önskar en förenkling av det administrativa arbetet kring livstidskarenspreparat och tycker att användandet av dessa preparat ger mycket merarbete och krångel. Det var även tre respondenter som tog upp att hästar går så sällan till slakt att det är mindre relevant att tänka på vilka preparat man använder. De upplever att hästägarna sällan värderar hästens

slaktvärde. Till sist var det en respondent som ansåg att hästar inte bör gå till slakt om de inte är specifikt uppfödda för det syftet, då respondenten menar på att det är allt för mycket mediciner som används ”hej vilt” [sic!] för att hästen ska kunna slaktas på ett säkert sätt.

4.3 Hästslakt

I tabell 3 framkommer detaljerna kring respondenternas svar vad gäller generell inställning till hästslakt, samt hantering och upplevelser om hästslakt.

Majoriteten av respondenterna var för hästslakt, däremot var det en stor del som inte ansåg sig ha en åsikt. Den mest förekommande anledningen till att vara för hästslakt var att man ansåg att vi bör ta vara på alla livsmedelsresurser vi kan. Frågan bidrog även med kommentarer såsom ”hästslakt kan öka hästväl-färden”, ”på slakterier finns det duktig personal med stor vana att avliva häst vilket gör att det känns säkert”, ”ett etiskt sätt att hantera djurkroppen efter döden” och ”vill man föda upp hästar till slakt ska det vara möjligt, hästar till andra användningsområden bör som utgångspunkt inte slaktas”.

Anledningar till att vara emot hästslakt handlade i stället om att hästar bör ses som ett sällskapsdjur och inte som ett produktionsdjur och att långa transporter till slakt kan innebära onödigt lidande för hästen. Att hästar kan vara olämpliga som livsmedel då risken finns att de fått i sig livstidskarenspreparat utan att detta noterats korrekt framkom även i fritext.

Majoriteten av respondenterna lyfter inte slakt som ett alternativ till avlivning och bara i enstaka fall händer det att hästägaren lyfter slakt som ett alternativ.

Slakt är inte ett ämne som frekvent diskuteras bland kollegor. När det däremot diskuteras bland kollegor kretsar diskussionerna kring att många är positiva till hästslakt och att det skulle vara ett bra alternativ för att minska matsvinn och att det kan vara ett hästvänligt alternativ. Flera lyfter dock att det finns stora begränsningar i möjligheten till slakt, dels för att det används så mycket läkemedel med livstidskarens idag, dels för att det finns så få tillgängliga slakterier och att informationen om slakt för häst är knapphändig. Kollegor diskuterar även om och vilka hästar som skulle kunna vara lämpliga som livsmedel. Ett flertal lyfter att diskussionen bland kollegor kretsar mycket kring för- och nackdelar men att det också finns många olika åsikter mellan kollegor. Någon upplever att det är stor skillnad beroende på vilken bakgrund man har, att om man levt nära naturen eller i professionella sammanhang är man ofta positiv till hästslakt, medan om man har en annan bakgrund är man mer skeptiska. Ytterligare en respondent upplever att yngre kollegor är mer skeptiska än äldre. Ett antal kollegor diskuterar även faktumet att allt färre hästar går till slakt idag.

Knappt två tredjedelar (67 %) av respondenterna har inte varit med om fall där hästägaren hade velat slakta sin häst men där hästen redan varit urtaggen ur livsmedelskedjan i passet.

Det framkommer att hästveterinärer i Sverige inte är helt säkra kring var det närmaste slakteri som tar emot hästar finns, där drygt en tredjedel inte vet alls var det finns och en tredjedel tror att de vet, men inte är säkra.

Till sist fick respondenterna en möjlighet att förtydliga eller lägga till något avseende hästslakt. Här är det fyra respondenter som lyfter att många hästar veterinärer träffar i slusket, i fält men kanske framför allt på djursjukhus, inte är i skick att transporteras till slakteri, oavsett behandling med livstidskarenspreparat eller inte. Fem respondenter tycker att hästslakt är ett viktigt ämne som borde lyftas mer, bland veterinärer, hästägare men även politiskt. De anser att mer lättillgänglig information om hästslakt bör finnas och spridas till hästägare. Även här framkom kommentarer om att det är så stor brist på slakterier som tar emot häst och att det är en krånglig byråkrati kring slakt vilket gör det till ett mindre lämpligt alternativ. Ett fåtal respondenter lyfter att ett alternativ till hästslakt men som ändå tar vara på hästkroppen är att hästen får gå till djurparker för rovdjursfoder. Det är även flera respondenter som lyfter att det är viktigt att tänka på välfärden i samband med slakt, så som att det ska göras på ett sätt anpassat för hästen och att man bör undvika eller förbjuda långa transporter till slakteriet.

Tabell 3: Hästveterinärers generella inställning till hästslakt, inkl. allmänna upplevelser och tankar om hästslakt.

Variabel	Svarsfrekvens
Generell inställning till hästslakt	n = 146
FÖR hästslakt ¹	80 (55 %)
EMOT hästslakt ²	7 (5 %)
Ingen åsikt	56 (38 %)
Vet inte	3 (2 %)
¹Anledningar till att vara FÖR hästslakt*	n = 80
Vi bör ta vara på alla livsmedelsresurser vi kan	75 (94 %)
Destruktion av häst vid avlivning kan ske på ett icke-miljövänligt sätt och bidra till miljöförstöring	23 (29 %)
Det är mer ekonomiskt fördelaktigt för hästägaren att skicka hästen på slakt än att avliva	30 (38 %)
Hästen är ett produktionsdjur	16 (20 %)
Övrigt	7 (9 %)
²Anledningar till att vara EMOT hästslakt *	n = 7
Hästen är ett sällskapsdjur och ska ej hanteras som ett produktionsdjur	4 (57 %)
Jag vill utföra tjänsten att avliva hästen	0
Slakt innebär ofta långa transporter vilket bidrar till negativa miljöförändringar	1 (14 %)
Slakt innebär ofta långa transporter vilket kan innebära ett onödigt lidande för hästen	4 (57 %)
Övrigt	1 (14 %)
Hästveterinärer lyfter slakt som ett alternativ till avlivning	n = 146
Oftast/alltid	10 (7 %)
Ibland	49 (34 %)
Aldrig	85 (58 %)
Vet inte	2 (1 %)
Hästägare lyfter slakt som ett alternativ till avlivning	n = 146
Oftast	1 (1 %)
Ganska ofta	6 (4 %)
Vid enstaka tillfällen	71 (49 %)
Aldrig	65 (44 %)
Vet inte	3 (2 %)
Slakt diskuteras bland kollegor	n = 146
Ja	33 (23 %)
Nej	84 (58 %)
Vet inte	29 (20 %)
Fall där hästägare vill slakta sin häst men där den är urtagen ur livsmedelskedjan	n = 146
Varit med om vid flertalet tillfällen	4 (3 %)
Varit med om vid enstaka tillfällen	34 (22 %)
Inte varit med om	102 (70 %)
Vet inte	8 (6 %)

Hästveterinärers vetskap om närmaste slakteriet som tar emot häst	n = 146
Vet säkert	46 (32 %)
Osäker, tror sig veta	41 (28 %)
Vet inte	59 (40 %)

* Flervalsfråga, svarsfrekvensen kan överstiga 100 %

^{1,2} Svartalternativen gav möjlighet att svara på kopplad följdfråga

4.4 Hästveterinärers köttkonsumtion

Vad gäller respondenternas köttkonsumtionsvana var det en stor majoritet (89 %) som konsumerar kött (tabell 4). Av de som konsumerar kött fanns det en varierande åsikt vad gäller om man gör skillnad på kött från häst och andra produktionsdjur såsom gris eller nötkreatur. Att hästen ska ses som ett sällskapsdjur och inte ett produktionsdjur var den mest förekommande anledningen till att respondenterna inte väljer att äta hästkött.

Tabell 4: Hästveterinärers inställning till köttkonsumtion och konsumtion av häst

Variabel	Svarsfrekvens
Konsumerar du kött?	n = 145
Ja ¹	129 (89 %)
Nej	15 (10 %)
Vill inte svara	1 (1 %)
¹Skillnad görs på kött från häst och kött från andra produktionsdjur	n = 129
Ja, äter inte/skulle inte äta hästkött men äter annat kött ²	49 (38 %)
Nej, gör ingen skillnad på kött från häst och andra produktionsdjur	73 (57 %)
Övrigt	6 (5 %)
Äter endast viltkött eller kött från känd djurhållning	6 (5 %)
²Anledningar till att inte äta hästkött*	n = 49
Utbud – finns ej att få tag på i affärer	8 (16 %)
Hästar är sällskapsdjur, inte produktionsdjur	20 (41 %)
Vet inte	6 (12 %)
Övrigt	15 (31 %)
Emotionell koppling till hästar	8 (18 %)
Vanesak	5 (10 %)
Kan finnas hästar som behandlats med livstidskarenspreparat som missats att dokumenteras	1 (2 %)

* Flervalsfråga, svarsfrekvensen kan överstiga 100 %

^{1,2} Svartalternativen gav möjlighet att svara på kopplad följdfråga

Som avslut på enkäten erbjöds möjligheten att förtydliga eller lägga till något avseende köttkonsumtion. Här lyftes kommentarer såsom att det är en bristande tillgång på hästkött på marknaden vilket i princip gör hästkött-frågan till en icke-fråga. Däremot är det flera som lyfter att de inte brukar köpa hästkött specifikt

men kan äta det i andra produkter, såsom i korv. Fyra respondenter är positiva kring hästkött, anser att det är ett fint kött som vi borde ta vara på mer. Det lyftes också att personalen på slakterier är mycket ”proffsiga” och att döden inträffar snabbt. Det är dock även flera som lyfter att välfärd, uppfödning och hantering, är det som spelar störst roll i val av kött, inte djurslag. Ett fåtal lyfter även att om man ska äta kött bör man tänka igenom att man accepterar den kött djursuppfödningen vi har, samt att de inte vill bidra till systemet som djurproduktionen innebär idag.

4.5 Jämförelser mellan olika grupper av hästveterinärer

Att arbeta dagligen med häst är signifikant ($p=0,01$) för god självupplevd kunskap om livstidskarens preparat till häst jämfört med att träffa hästar mer sällan (tabell 5).

Det finns en indikation ($p=0,09$) på att den självupplevda kunskapen om livstidskarens preparat är bättre om man arbetar enbart med häst än om man också arbetar med andra produktionsdjur. Däremot verkar hästveterinärens ålder ha mindre betydelse för den självupplevda kunskapen (tabell 6).

Det är mycket vanligare att man alltid eller ibland överväger andra preparat före ett preparat med livstidskarens om man arbetar med häst och andra produktionsdjur än om man enbart arbetar med häst, samt om man arbetar mer sällan med häst än om du träffar hästar dagligen.

Hästveterinären som även arbetar med andra produktionsdjur samt hästveterinären som träffar hästar mer sällan än dagligen informerar hästägaren mer frekvent innan användning av ett livstidskarens preparat. Det finns en tendens ($p=0,08$) att även äldre kollegor oftare informerar innan användningen, medan examensår verkar ha mindre inverkan.

Respondenter i studien som även arbetar med andra produktionsdjur är i större uträkning för hästslakt.

Vad gäller köttkonsumtion kunde inte en signifikant skillnad ses mellan någon av grupperna. Däremot är det signifikant vanligare att man gör skillnad på kött från häst och kött från andra produktionsdjur om man arbetar enbart med hästar och är under 40 år. En svag indikation finns att man även gör mer skillnad på kött från häst och andra produktionsdjur om man träffar hästar dagligen jämfört med om du arbetar mer sällan med häst.

Samtliga resultat och p-värden för jämförelser mellan olika grupper är presenterade i tabell 5 och 6.

Tabell 5: Påverkan av deltagarnas arbetsfördelning samt arbetsgrad med häst i förhållande till olika variabler.

Variabel/Grupp	Arbetsfördelning mellan häst och andra produktionsdjur			Arbetsgrad med häst		
	Arbetar enbart med häst n = 53	Arbetar med häst och andra produktionsdjur n = 93	p-värde	Träffar hästar dagligen n = 92	Träffar hästar några dagar i veckan eller vid enstaka tillfällen n = 54	p-värde
Anser sig ha god eller mycket god kunskap om livstidskarenspreparat till häst	49 (93 %)	76 (82 %)	0,09	84 (91 %)	41 (76 %)	0,01
Överväger alltid/ibland andra preparat före ett preparat med livstidskarens	25 (47 %)	66 (71 %)	0,004	51 (55 %)	40 (74 %)	0,02
Informerar alltid hästägaren innan användning av livstidskarenspreparat	16 (30 %)	73 (79 %)	<0,001	44 (48 %)	45 (83 %)	<0,001
Är för hästslakt	23 (43 %)	57 (61 %)	0,04	47 (51 %)	33 (61 %)	0,24
Konsumerar kött	44 (83 %)	85 (91 %)	0,13	83 (90 %)	46 (85 %)	0,36
Gör skillnad på konsumtion av häst och andra produktionsdjur*	22 (50 %)	27 (32 %)	0,04	36 (43 %)	13 (28 %)	0,09

Signifikansnivå: $p \leq 0,05$

*Av de som konsumerar kött

Tabell 6: Påverkan av deltagarnas ålder samt examensår i förhållande till olika variabler.

Variabel/Grupp	Ålder			Examensår		
	<40 år n = 74	≥40 år n = 72	p-värde	Examen före år 2010 n = 63	Examen från 2010 n = 83	p-värde
Anser sig ha god eller mycket god kunskap om livstidskarenspreparat till häst	66 (80 %)	59 (82 %)	0,21	51 (81 %)	74 (89 %)	0,16
Överväger alltid/ibland andra preparat före ett preparat med livstidskarens	46 (62 %)	45 (63 %)	0,97	39 (62 %)	52 (53 %)	0,93
Informerar alltid hästägaren innan användning av livstidskarenspreparat	40 (54 %)	49 (68 %)	0,08	42 (67 %)	47 (57 %)	0,22
Är för hästslakt	36 (49 %)	44 (61 %)	0,13	38 (60 %)	42 (51 %)	0,24
Konsumerar kött	64 (87 %)	65 (90 %)	0,48	58 (92 %)	71 (86 %)	0,3
Gör skillnad på konsumtion av häst och andra produktionsdjur*	30 (47 %)	19 (29 %)	0,04	18 (31 %)	31 (44 %)	0,14

Signifikansnivå: $p \leq 0,05$

5. Diskussion

5.1 Resultatdiskussion

5.1.1 Deltagande hästveterinärer

Det var främst yngre (<40 år) samt relativt nyexaminerade (från 2010) hästveterinärer som deltog i studien. Det kan finnas flera faktorer som bidragit till det. En faktor kan vara att yngre personer kan anses vara mer aktiva på sociala medier. En annan faktor kan vara att denna grupp av hästveterinärer nyligen själva skrev examensarbete och därmed har färskt i minnet behovet av deltagande, vilket kan förmodas öka viljan att delta. Även litteraturen visar på att yngre personer är mer benägna att besvara en internetbaserad enkät (Kaplowitz *et al.* 2004; Wu *et al.* 2022). Att en stor del av de deltagande hästveterinärerna inte arbetat som veterinärer under en längre tid kan dock medföra att vissa frågor blir mer eller mindre relevanta att svara på samt ger en mindre representativ bild av hela målgruppen.

Då det saknas vetenskap om hur väl respondenterna representerar den totala målgruppen kan resultatet inte generaliseras på alla hästveterinärer i Sverige, men resultatet kan ge en indikation på hur hästveterinärer i Sverige ser på hästen som livsmedel.

5.1.2 Livstidskarenspreparat, hästslakt och konsumtion av hästkött

Genom att återvända till studiens frågeställningar är det möjligt att konstatera att det finns en tvetydighet kring hur väl användandet av livstidskarenspreparat förhåller sig till hästen som livsmedel men att en tolkning är att det inte är slaktmöjligheterna som i huvudsak styr användningen. Studiens hästveterinärer är generellt för hästslakt vilket i huvudsak baseras på ett hållbarhetstänk och en majoritet av hästveterinärer är även öppna för konsumtion av hästkött.

En positiv aspekt som kan utläsas från resultaten är den goda självupplevda kunskapen hästveterinärer i studien anser sig ha om livstidskarenspreparat. I tidigare studier (Schneider *et al.* 2023a; Anonym 2013) har man tvärtom sett att hästveterinärer i Tyskland och Storbritannien tycker att lagstiftningen är svår att förhålla sig till och att stora kunskapsluckor finns hos behandlande veterinärer. Då enkäten inte inkluderade någon fråga där kunskapen kontrollerades är det svårt att säkerställa om den självupplevda kunskapen är sann. Vad som däremot kan styrka att hästveterinärer i Sverige har bättre kunskap om lagstiftningen för livstidskarenspreparat än bland annat tysk hästveterinär, och att den självupplevda kunskapen är korrekt, är restsubstansrapporterna. Tyskland hade prover från häst med rester av NSAID-preparat både 2020 och 2022 medan Sverige inte hade

några positiva prover, och då provtogs en större andel av slaktade hästar i Sverige jämfört med i Tyskland (EFSA 2022; EFSA 2024).

Senare examensår var associerat med god självupplevd kunskap, vilket skulle kunna vara en av anledningarna till att studien visade på denna höga goda självupplevda kunskap. Resonemanget bygger på att den nyexaminerade hästveterinären troligen är mer bekant med dagens lagstiftning och att nyligen genomgångna universitetsstudier kan bidra till att man är mer benägen att fortsätta hålla sig uppdaterad om ny forskning och lagstiftning. En annan anledning skulle kunna vara att veterinärstudiernas upplägg kan skilja sig mellan olika länder och därmed bidra till skillnader i kunskapsgrad inom olika ämnen.

Trots att hästveterinärerna i studien anser sig ha god kunskap om livstidskarenspreparat efterfrågas det mer samlad och mer lättförståelig information om aktuell lagstiftningen. Det kan bero på att lagstiftningen är mycket omfattande och berör ett flertal författningar vilket gör att det krävs en stor arbetsinsats för att läsa in sig på detaljerna. En förhoppning är att delar av litteraturöversikten i denna studie ska kunna bidra med en översiktlig sammanfattning om den aktuella lagstiftningen som hästen berörs av, i kombination med den sammanfattande informationen som Jordbruksverket erbjuder på sin hemsida (Jordbruksverket 2023). Ämnet hästslakt kan även behöva diskuteras och lyftas mer bland veterinärer för att öka kunskapen och förståelsen i ämnet.

Resultaten visar på att det finns en stark association mellan arbete med andra livsmedelsproducerande djur och hantering av livstidskarenspreparat samt inställning till hästslakt och konsumtion av hästkött. Ett resonemang för detta kan vara att hästveterinären som även arbetar med andra produktionsdjur ser hästen mer som ett produktionsdjur och mindre som ett sällskapsdjur, att den gruppen veterinärer gör mindre skillnad på hästar och till exempel nötkreatur. Man kan även resonera kring att arbete med andra livsmedelsproducerande djur, där alla livstidskarenspreparat är strikt förbjudna att använda, även bidrar med att man överför denna kunskap till sitt arbete med häst och därmed hanterar preparaten på andra sätt. En annan aspekt som kan spela roll för skillnaderna mellan hästveterinärerna är att majoriteten av veterinärerna som enbart arbetar med häst arbetar på hästdjursjukhus eller hästklinik. Dessa hästveterinärer träffar ofta väldigt sjuka hästar och hästar med mycket motiverade djurägare. Respondenter lyfter att hästar inskrivna på hästdjursjukhus ofta är så sjuka att de kräver behandling med livstidskarenspreparat för sin överlevnad och att man därmed inte gör ett övervägande av preparat och att hästens status på sjukhuset inte möjliggör slakt oavsett preparat. Däremot ska det poängteras här att det är av all vikt att fullfölja det administrativa ansvaret veterinärer bär gällande dessa preparat och dokumentera preparaten korrekt i hästens pass. Det är viktigt om hästen blir frisk och senare skulle kunna ha hälsa att gå till slakt men då är olämplig på grund av tidigare behandling.

I enlighet med Schneider *et al.* (2023a) lyfter flertalet respondenter att läkemedelsadministrering i form av livstidskarenspreparat eller preparat från sex-månaderslistan innebär stort administrativt arbete. En risk med stor dokumentationsinsats är att arbetet inte utförs korrekt. Schneider *et al.* (2023a) tryckte på faktumet att bristande kunskap hos behandlande hästveterinärer och hästägare i kombination med den komplexa lagstiftningen och stora dokumentationsinsatsen kan resultera i förhöjda rests substansnivåer i hästkött vilket i sin tur hotar livsmedelssäkerheten. Det är dock viktigt att komma ihåg att det är det som är syftet med denna dokumentation, att upprätthålla livsmedelssäkerheten. Är dagens system så krävande att det blir mycket slarv och missar bör man se över systemets utformning och arbeta fram ett enklare, smidigare och säkrare system för dokumentationen.

Den osäkerhet som lyfts kring användningen av livstidskarenspreparat då det kan finnas hästar som går till slakt utan pass eller hästar som behandlats med olämpliga preparat utan korrekt dokumentation kan delvis avfärdas då det genomförs strikta kontroller på slakterierna när hästen anländer (Livsmedelsverket 2024). Även de låga halterna av rests substanser i hästkött som identifierats i Sverige de senaste 10 åren (Livsmedelsverket 2018; Livsmedelsverket 2015; EFSA 2024; EFSA 2022) talar emot att det skulle finnas många hästar som slaktas utan att uppfylla dagens lagkrav.

Lagstiftningen i länder utanför EU kan skilja sig från lagstiftningen som Sverige omfattas av. I USA finns det inget bra system för att kontrollera och utesluta hästar ur livsmedelskedjan som har behandlats med olämpliga preparat. Som ett resultat av detta har studier visat på höga halter av rests substanser i hästkött från USA (Weber *et al.* 2023), troligtvis högre än förekomsten inom EU. Det visar att lagstiftningen i EU går att upprätthålla trots att det finns svårigheter i att tolka och förstå lagstiftningen samt vikten av att ha en gedigen lagstiftning.

Trots den positiva inställningen till hästslakt som resultaten visar på är det få hästveterinärer som lyfter slakt som ett alternativ till avlivning. Det betyder att hästveterinären trots sin inställning till hästslakt inte bidrar till att fler hästar går till slakt, vilket skulle kunna vara en anledning till att så få hästar slaktas i Sverige. En anledning till att man inte lyfter slakt med hästägare kan vara för att slakt upplevs som ett känsligt ämne. Bland annat forskning från Finland (Leipämaa-Leskinen *et al.* 2018) och Frankrike (Sebbane *et al.* 2023) visar på en stor komplexitet kring hästkött, där människans åsikter spänner över ett stort spektrum, allt ifrån att hästkött är helt otänkbart och oetiskt till att hästkött är gott, fint och till och med etiskt för hästen. Komplexiteten bidrar till att ämnet blir svårhanterligt och känsligt då man aldrig vet var den aktuella hästägaren står i frågan.

Bristen på slakterier och osäkerheten kring var slakterierna som tar emot hästar är belägna i landet kan även vara bidragande faktorer till att man inte lyfter hästslakt som ett alternativ till avlivning. Vill man öka antalet hästar som går till slakt

behövs därmed ökad kunskap och information för både hästägare och behandlande hästveterinärer. Owers (2019) lyfter att man som veterinär har en roll att delge hästägare relevant information och råd för att hjälpa dem fatta ett grundat beslut för hästens slut i livet, och där nämns även att slakt ska inkluderas som ett alternativ. Det finns även en tydlig enighet bland respondenterna med Sebbane *et al.* (2023) resonemang kring att det bristande utbudet av hästkött i dagligvaruhandel bidrar till att frågan kring hästköttkonsumtion blir en icke-fråga. Därmed måste även efterfrågan på hästkött i samhället förändras för att öka motivationen att slakta hästar. Sebbane *et al.* (2023) lyfter kommunikationskampanjer med information om hästköttsindustrin och fördelarna med hästkött som viktiga åtgärder för att förändra samhällets syn på hästkött.

Respondenter lyfter att det upplevs finnas en större skepsis mot hästslakt bland yngre kollegor än äldre kollegor. Upplevelsen stämmer delvis överens med denna studies resultat där yngre kollegor uppvisar en större skepsis mot konsumtion av hästkött. Detta resultat överensstämmer i sin tur med tidigare studier (Lamy *et al.* 2023) som visade på att det är statistiskt mindre sannolikt att kvinnor och personer mellan 18–34 år konsumerar hästkött. Även Liu *et al.* (2023) som studerade köttindustrin i stort fann ett starkt motstånd mot industrin hos västerländsk befolkning under 30 år, då den gruppen ansåg att köttindustrin står för allvarliga etiska och miljömässiga problem. Dock finns det även studier som inte sett någon signifikant skillnad i åldrar mellan grupper som är för och emot konsumtion av hästkött (Sebbane *et al.* 2023) men som däremot sett skillnad mellan män och kvinnor där männen i huvudsak var mer positivt inställda till hästkött än kvinnor. Då den aktuella studien inte efterfrågade könsidentitet kan studien ej bekräfta eller dementera detta resonemang.

5.2 Metoddiskussion

Den uppskattade svarsfrekvensen på 24–29 % är lägre än 44 % som tidigare studier visat är den genomsnittliga svarsfrekvensen för internetbaserade enkätstudier (Wu *et al.* 2022). Det kan bero på att internetbaserade studier inte erhåller en högre svarsfrekvens även om enkäten distribueras till en stor bredd av potentiella respondenter. Högst svarsfrekvens erhålls vid mindre, noga utvald och väl definierad population (Wu *et al.* 2022). En vinnande faktor är även att i förväg kontakta de potentiella respondenterna för att öka svarsfrekvensen (Wu *et al.* 2022; Kaplowitz *et al.* 2004). I den aktuella studien var ingen av dessa faktorer möjliga att utnyttja då ett register på den totala målgruppen ej gick att erhålla och därmed var det inte möjligt att varken göra ett noga urval eller i förväg kontakta aktuella respondenter.

Det finns för- och nackdelar med alla metoder. En stor fördel med enkätmetoder är att de är tids- och kostnadseffektiva samt att de erbjuder möjligheten att samla in information från ett stort antal deltagare på ett enkelt sätt (Bryman &

Nilsson 2018). Däremot är det svårt att styra vem som väljer att svara på enkäten. Det är troligare att man lägger ner tid att svara på en enkät om ett ämne man hyser starka åsikter om, vare sig det är positiva eller negativa åsikter, vilket kan ge ett missvisade resultat för den totala målgruppen. Den internetbaserade distributionsmetoden kräver att respondenterna har tillgång till internet och medierna där enkäten förmedlades (Facebook och mejl). Målgruppen bedöms i stort ha tillgång till något av dessa medier. Det kan dock inte uteslutas att det finns potentiella respondenter som inte nåtts av enkäten. Att distribuera enkäten via sociala mediet Facebook innebär även försvårande faktorer såsom att informationsflödet kan vara omfattande för att respondenterna ska upptäcka enkäten, därav valet att även distribuera enkäten via mejl.

Enkäten besvarades anonymt vilket kan bidra till att respondenterna känner sig mer trygga med att uttrycka sina åsikter vilket bedömdes som viktigt i den aktuella studien. På grund av anonymiteten går det inte att kontrollera att alla respondenter tillhörde den beskrivna målgruppen, inte heller inkluderades en kontrollfråga där respondenterna behövde intyga tillhörigheten. Anonymiteten gör också att möjligheten fanns att besvara enkäten flera gånger trots detta ej efterfrågades, dock finns det inga indikationer i svaren, så som repetitiva svar, som gör att detta misstänks ha skett.

Enkäten testades på ett flertal personer innan distribution för att minska missförstånd och därmed bias som kan uppstå på grund av det, samt för att överväga valet av frågor. I efterhand går det dock att identifiera informationsluckor man önskat fylla i med ytterligare frågor. Det var däremot ett aktivt val att hålla enkäten relativt kort och att inte efterfråga svar som kan tolkas som kontrollerande eller stötande, detta för att öka svarsfrekvensen.

Att erbjuda möjligheten att svara i fritext ger respondenterna möjlighet att uttrycka sig med egna ord och lyfta ytterligare aspekter, vilket kan vara önskvärt när ett så komplext ämne som hästslakt diskuteras. Ett stort antal fritextfrågor kan dock vara negativt och ge färre svar (Bryman & Nilsson 2018). Ytterligare en aspekt med fritextfrågor är att svaren kräver tolkning och kategorisering, vilket kan resultera i en viss missvisade bild av respondenternas ursprungliga tanke.

5.3 Konklusion

Samhället i stort ser idag hästen som ett sällskapsdjur trots att lagstiftningen definierar hästen som ett livsmedelsproducerande djur vilket möjliggör att hästen går till livsmedel. Sätter man detta i ett bredare perspektiv med målet att minska det totala matsvinnet och ta vara på de livsmedelsresurser vi har tillgång till behöver samhällets syn på hästen utmanas. Hästveterinärer i Sverige verkar i huvudsak ha en annan inställning till hästen än det svenska samhället i stort och skulle därför kunna vara rätt grupp att ta sig an denna utmaning. Det som då kommer att krävas är att den behandlade hästveterinären använder livstids-

karenspreparat på ett medvetet sätt med hästen som livsmedel i bakhuvudet, att man informerar hästägaren i större utsträckning om livstidskarenspreparatens innebörd samt påtalar hästslakt som ett alternativ till avlivning. Mer och bättre information om hästslakt till hästveterinärer och hästägare behövs för att en förändring ska ske. Vidare studier på hur hästägaren ser på hästen som livsmedel är också ett viktigt steg i att på sikt kunna minska på matsvinnet och kanske även minska på hästens lidande i form av försenad död.

Referenser

- Anonym (2013). Confusion over horse passport. *Veterinary Record*, 173(11), 258.
<https://doi.org/10.1136/vr.f5671>
- Bryman, A. & Nilsson, B. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Liber.
- Ernstsson, S. (2018). *I skuggan av skandalen: en studie om hästen i livsmedelskedjan i Sverige*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-9307>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 470/2009 av den 6 maj 2009 om gemenskapsförfaranden för att fastställa gränsvärden för farmakologiskt verksamma ämnen i animaliska livsmedel samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 2377/90 och ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 726/2004. (EUT L 152, 16.6.2009, 11–22).
<http://data.europa.eu/eli/reg/2009/470/oj>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG. (EUT L 4, 7.1.2019, 43–167). <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/6/oj>
- EFSA (2022). *Report for 2020 on the results from the monitoring of veterinary medicinal product residues and other substances in live animals and animal products*. European Food Safety Authority. doi:10.2903/sp.efsa.2022.EN-7143
- EFSA (2024). *Report for 2022 on the results from the monitoring of veterinary medicinal product residues and other substances in live animals and animal products*. European Food Safety Authority. doi:10.2903/sp.efsa.2024.EN-8669
- FAO (2024). *FAOSTAT: Crops and livestock products*. (Uppdaterad 2024-10-07). Food and Agriculture Organization of the United Nations. (Sökning: European Union, Producing Animals/Slaughtered, Livestock Primary, Years.)
<https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> [2024-10-11] Licence: CC-BY-4.0
- Horseman, S., Whay, B., Mullan, S., Knowles, T., Barr, A. & Buller, H. 2016, *Horses in our Hands*. World Horse Welfare and University of Bristol.
<https://www.worldhorsewelfare.org/what-we-do/research/horses-in-our-hands> [2024-10-10]
- HNS (2019). *Projektet Hästliv – När det är dags att ta farväl*. Hästnäringens Nationella Stiftelse. <https://hastnaringen.se/dokument/projektet-hastliv/> [2024-10-11]
- Jordbruksverket (2024a). *Slaktstatistik 2024 kvartal 2. Antal slaktade hästar*. (Uppdaterad kvartal 2 2024). Jordbruksverket
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fjordbruksverket.se%2Fdownload%2F18.150abd28190dd54a0d34066%2F1721802895506%2FSlaktstatistik-2024-kvartal-2-tga.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK> [2024-10-11]

- Jordbruksverket (2024b). *Slutet av hästens liv*.
<https://jordbruksverket.se/djur/lantbruksdjur-och-hastar/hastar/slutet-av-hastens-liv>
 [2024-10-11]
- Jordbruksverket (2024c). *Jordbruksverkets statistikdatabas: Slakt av större lantbruksdjur vid slakteri. År 1995–2023*. Jordbruksverket.
https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas__Animalieproduktion__Slakt/JO0604A3.px/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625 [2024-09-10]
- Jordbruksverket (2024d). *Jordbruksverkets statistikdatabas: Totalkonsumtion av vara. År 1960–2023*. Jordbruksverket.
https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas__Konsumtion%20av%20livsmedel/JO1301K2.px/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625 [2024-09-11]
- Jordbruksverket (2023). *Läkemedel för djur*. <https://jordbruksverket.se/djur/personal-inom-djurens-halso--och-sjukvard/lakemedel-for-djur> [2024-10-15]
- Kaplowitz, M.D., Hadlock, T.D. & Levine, R. (2004). A comparison of web and mail survey response rates. *Public Opinion Quarterly*, 68 (1), 94–101.
<https://doi.org/10.1093/poq/nfh006>
- Kommissionens förordning (EG) nr 1950/2006 av den 13 december 2006 om upprättande av en förteckning över substanser som är väsentliga för behandling av hästdjur, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel. (EUT L 367, 22.12.2006, 33–45). <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1950/oj>
- Kommissionens förordning (EU) nr 37/2010 av den 22 december 2009 om farmakologiskt aktiva substanser och deras klassificering med avseende på MRL-värden i animaliska livsmedel. (EUT L 15, 20.1.2010, 1–72).
[http://data.europa.eu/eli/reg/2010/37\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/reg/2010/37(1)/oj)
- Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/963 av den 10 juni 2021 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2016/429, (EU) 2016/1012 och (EU) 2019/6 vad gäller identifiering och registrering av hästdjur och om fastställande av förlagor till identitetshandlingar för dessa djur. (EUT L 213, 16.6.2021, 3–61).
http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/963/oj
- Lamy, A., Costa, S., Vial, C., Badji, I., Carrère, M., Rollet, P. & Amiot, M.J. (2023). Horsemeat consumption in France: Determinants and sustainable market perspectives. *Meat Science*, 198, 109083–109083.
<https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2022.109083>
- Leadon, D.P. (2012). Unwanted and slaughter horses: A European and Irish perspective. *Animal Frontiers*, 2 (3), 72–75. <https://doi.org/10.2527/af.2012-0053>
- Leipämaa-Leskinen, H., Syrjälä, H. & Jaskari, M.-M. (2018). A semiotic analysis on cultural meanings of eating horsemeat. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 21(3), 337-352. <https://doi.org/10.1108/QMR-12-2016-0126>

- Livsmedelsverket (2015). *Kontroll av restsubstanser i levande djur och animaliska livsmedel: Resultat 2014*. (Rapport nr 12/2015). Livsmedelsverket.
<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2015/kontroll-av-restsubstanser-i-levande-djur-och-animaliska-livsmedel---resultat-2014.pdf> [2024-10-11]
- Livsmedelsverket (2018). *Kontroll av restsubstanser i levande djur och animaliska livsmedel: Resultat 2016*. (Rapportserie nr 6). Livsmedelsverket.
<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2018/restsubstanser-kontrollen-2016-livsmedelsverket-nr-6-2018.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1> [2024-10-11]
- Livsmedelsverket (2024). *Identifiering av slaktdjur och kontroll av hästpass*.
<https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/689/identifiering-av-slaktdjur-och-kontroll-av-hastpass#hastpass> [2024-10-15]
- Liu, J., Chriki, S., Kombolo, M., Santinello, M., Pflanzner, S.B., Hocquette, É., Ellies-Oury, M.-P. & Hocquette, J.-F. (2023). Consumer perception of the challenges facing livestock production and meat consumption. *Meat Science*, 200, 109144–109144. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2023.109144>
- Owers, R. (2019). Should we slaughter horses at abattoirs? *The Veterinary Record*, 185 (18), 577. <https://doi.org/10.1136/vr.l6414>
- Schneider, S.T., Meemken, D., Gehlen, H., Merle, R. & Langkabel, N. (2023a). A comparative survey of veterinarians, equine owners, and equine keepers regarding the knowledge and implementation of legal requirements in Germany for the use and documentation of veterinary medicines in equines intended for slaughter. *PloS One*, 18 (4), e0283371–e0283371. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0283371>
- Schneider, S.T., Isbrandt, R., Gehlen, H., Langkabel, N. & Meemken, D. (2023b). Verification of documentation plausibility in equine passports-drug documentation for geldings in comparison to self-reported veterinarian drug usage for equine castrations in Germany. *PloS One*, 18 (10), e0292969. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0292969>
- Schuurman, N. & Leinonen, R.-M. (2012). The death of the horse: Transforming conceptions and practices in Finland. *Humanimalia*, 4 (1), 59–82. <https://doi.org/10.52537/humanimalia.10032>
- Sebbane, M., Vial, C. & Lamy, A. (2023). A horse on your plate? A cluster analysis of French consumers hippophagy acceptance. *Meat Science*, 203, 109220–109220. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2023.109220>
- SJVFS 2019:7. *Statens Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur*. Statens jordbruksverk
- Skatteverket (2024). *Friskvårdsbidrag*.
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2024.5/386278.html> [2024-10-11]
- SOU 2011:75. Översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll. *Ny djurskyddslag*

- Statens jordbruksverk (2017). *Hästar och anläggningar med häst 2016: Resultat från en intermittent undersökning*. (Statistiska meddelanden JO – Jordbruk, skogsbruk och fiske JO 24 SM 170). SCB.
<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/jo24sm1701.html#:~:text=H%C3%A4star%20och%20anl%C3%A4gningar%20med%20h%C3%A4st%202016%201%20Antal,h%C3%A4st%20...%204%20Flest%20h%C3%A4star%20runt%20t%C3%A4rtor%20> [2024-10-14]
- The European Consumer Organisation (2024). *Farm animal welfare: What consumer want. A survey of Europeans' understanding and expectations*. The European Consumer Organisation. https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2024/03/BEUC-X-2024-016_Farm_animal_welfare_what_consumers_want_survey.pdf [2024-10-11]
- TRACES (2024). *TRACES NT: Establishment listing: Sverige – kött från tama hov-och klövdjur* (Uppdaterad 2024-10-08). Trade Control and Expert System. https://webgate.ec.europa.eu/tracesnt/directory/listing/establishment/publication/index#!/view/SE/MEAT_OF_DOMESTIC_UNGULATES_EU [2024-10-11]
- Weber, K., Kearley, M.E., Marini, A.M., Pressman, P. & Hayes, A.W. (2023). A review of horses sent to slaughter for human consumption: impact of horsemeat consumption, residual banned drugs, and public health risks. *American Journal of Veterinary Research*, 84 (3), 1–8. <https://doi.org/10.2460/ajvr.22.10.0185>
- Wu, M.-J., Zhao, K. & Fils-Aime, F. (2022). Response rates of online surveys in published research: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*, 7, 100206-. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2022.100206>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Hästen är ett djur med en komplex definition då den både kan anses vara ett sällskapsdjur och ett livsmedelsproducerande djur. Det gör hästslakt och konsumtion av hästkött till komplicerade ämnen.

Hästen är ett mycket populärt djur i Sverige och har gått från att ha en viktig roll som arbetsdjur i samhället till att idag vara mer av ett sällskaps- och tävlingsdjur. Senaste uppskattningen 2016 uppgav hästantalet i Sverige till 355 500 och det är en femdubbling sedan 1970-talet. Den personliga och emotionella relationen mellan människa och häst har sagts likna den som brukar finnas mellan människan och andra sällskapsdjur. Hästar har beskrivits som vänner och familjemedlemmar snarare än boskapsdjur. Trots att samhället i stort framför allt ser hästen som ett sällskapsdjur är hästen enligt EU- och svensk lagstiftning definierad som ett livsmedelsproducerande djur (produktionsdjur), vilket möjliggör att hästen kan gå till livsmedel.

Det är betydligt färre hästar som slaktas idag än för 20 år sedan, både i Sverige och i övriga Europa. Det var enbart 1130 hästar som slaktades i Sverige 2023, jämfört med 421 420 nötkreatur. Antalet slakterier i Sverige som regelbundet tar emot hästar för slakt minskar i antal och samma nedåtgående trend kan ses i konsumtionen av hästkött. Däremot kan ett intresse och en nyfikenhet för hästkött ses i samhället, även om motstånd också finns. Den minskande mängden hästar som slaktas i världen har lyfts som en bidragande faktor till ett ökat välfärdsproblem hos hästar, då det resulterar i ett ökat antal ”oönskade” hästar och en försenad död som anses vara en stor källa till lidande för hästar. En ändrad attityd och förenkling av hästslakt lyfts som en lösning för att minska hästens lidande i världen.

Att hästen definieras som ett produktionsdjur enligt lag innebär att den omfattas av gedigen lagstiftning för att säkerställa livsmedelssäkerheten. Lagstiftningen lägger stor vikt vid läkemedelsanvändningen, där läkemedel godkända för användning till produktionsdjur måste vara testade för läkemedelsrester i livsmedel och inkluderas i lagstiftningen. Övriga läkemedel är strikt förbjudna att använda till produktionsdjur. Hästen anses dock vara ett speciellt produktionsdjur vilket medför att fler läkemedel har godkänts till häst än till andra produktionsdjur, samt att hästen kan omdefinieras från ett produktionsdjur till ett sällskapsdjur. Omdefinieringen görs genom att ett kryss sätts på en specifik plats i hästens obligatoriska hästpass, vilket måste utföras av en veterinär om ett läkemedel används till häst som inte är godkänt till produktionsdjur eller häst. Ett sådant läkemedel innebär att hästen aldrig får slaktas och gå till livsmedel, det ger hästen livstids slaktarens, och kallas för ett livstidskarenspreparat. Lagstiftningen hästen omfattas av ställer höga krav på den behandlande hästveterinären. Forskning har visat att hästveterinärer i andra EU-länder tycker lagstiftningen för hästar är mycket svår att förstå och applicera i verkligheten.

Oundvikligen inträffar dagen då hästägaren måste ta beslut om hästens avslut i livet. I huvudsak finns det två alternativ att välja mellan, avliva och destruera hästen eller slakta och ta vara på kroppen som livsmedel. I det flesta fall finns det en hästveterinär inblandad när detta beslut ska tas, en veterinär som kan komma att vara mer eller mindre delaktig i det slutgiltiga beslutet. Det medför att hästveterinärens hantering, information samt åsikter kan ha en viss påverkan för utfallet.

Examensarbetets syfte var att ta fram mer kunskap kring hur hästveterinärer i Sverige ser på hästen som livsmedel, med fokus på livstidskarenspreparat, hästslakt och hästkonsumtion. Studien baserades på en enkät distribuerad till hästveterinärer i Sverige via Facebook och mejl där 146 svar erhöles, vilka bearbetades och analyserades.

Ett positivt resultat från studien är att majoriteten (86 %) av hästveterinärerna anser sig ha god eller mycket god kunskap om livstidskarenspreparat till häst. Detta är mycket viktigt för att en livsmedelssäkerhet ska kunna upprätthållas. Trots den goda självupplevda kunskapen efterfrågas sammanfattande och enkel information om lagstiftningen hästen omfattas av.

Vid behandling av en häst kan veterinären stå inför ett val av läkemedel, där vissa är livstidskarenspreparat och andra inte. Läkemedlen kan ha samma effekt men i flertalet fall kan läkemedlet med livstidskarens ha bättre effekt. I studien efterfrågades det om hästveterinären någonsin överväger att välja ett annat läkemedel än ett livstidskarenspreparat. En majoritet (62 %) av studiens hästveterinärer överväger alltid eller ibland andra läkemedel före läkemedel med livstidskarens vilket skulle kunna möjliggöra slakt på sikt.

Nästan alla (96 %) av hästveterinärer informerar alltid eller ibland hästägaren om innebörden av ett livstidskarenspreparat innan användningen, vilket ger hästägaren möjligheten att ta ställning till konsekvensen att hästen inte kan gå till slakt vid användningen av läkemedlet. En skillnad sågs däremot i hantering av livstidskarenspreparat beroende på om veterinären enbart arbetar med häst eller om hästveterinären även arbetar med andra produktionsdjur såsom nötkreatur. Hästveterinären som också arbetar med andra produktionsdjur är mer benägen att överväga andra preparat före preparat med livstidskarens och är mer benägen att informera hästägaren innan användningen av livstidskarenspreparat. Det kan tolkas som att arbete med andra produktionsdjur, där dessa livstidskarenspreparat är strikt förbjudna att använda, bidrar till att man även applicerar denna kunskap på sitt arbete med häst samt att dessa veterinärer ser hästen mer som ett produktionsdjur än ett sällskapsdjur.

Över hälften (55 %) av hästveterinärerna är för hästslakt, en stor del har ingen åsikt och enbart 5 % är emot hästslakt. Huvudsaklig anledning till att vara för hästslakt uppges vara baserat på ett hållbarhetstänk där livsmedelsresurser tas till vara på. Andelen som är emot hästslakt ser däremot hästen mer som ett sällskaps-

djur än ett produktionsdjur. Arbetar man med andra produktionsdjur utöver hästar är man mer benägen att vara för hästslakt än veterinären som enbart arbetar med hästar.

Trots att stor del är positiva till hästslakt lyfter majoriteten (58 %) hästveterinärer aldrig slakt som ett alternativ till avlivning vid diskussion med hästägaren, vilket skulle kunna vara en bidragande faktor till att så få hästar går till slakt i Sverige idag. Få av hästveterinärerna vet säkert var det närmaste slakteriet som tar emot häst är beläget vilket även kan bidra till att hästveterinären inte lyfter slakt som ett alternativ.

Det är enbart 1 av 10 av hästveterinärerna som inte äter kött. Över hälften av de som äter kött gör ingen skillnad på kött från häst och kött från andra produktionsdjur. De som däremot gör skillnad på köttets ursprung anger anledningar såsom att hästar är sällskapsdjur och inte produktionsdjur och det svaga utbudet av hästkött i affärerna. Arbetar man enbart med hästar och är under 40 år är det vanligare att man gör skillnad på kött från häst och kött från andra produktionsdjur än om man även arbetar med andra produktionsdjur och är över 40 år.

Sammantaget av alla resultat visar detta examensarbete att hästveterinärer i Sverige anser sig ha god kunskap om livstidskarenspreparat men att användningen kanske i huvudsak inte har hästen som livsmedel i fokus, däremot är en stor del för hästslakt och konsumtion av hästkött.

Om målet är att minska det totala matsvinnet och ta vara på de livsmedelsresurser vi har tillgång till behöver samhällets syn på hästen utmanas. Eftersom hästveterinären i huvudsak verkar ha en annan inställning till hästen än svenska samhället i stort är skulle hästveterinärer kunna vara rätt grupp att ta sig an denna utmaning. Det som då kommer att krävas är att den behandlade hästveterinären använder livstidskarenspreparat på ett medvetet sätt med hästen som livsmedel i bakhuvudet, att man informerar hästägaren i större utsträckning om livstidskarenspreparatens innebörd samt lyfter hästslakt som ett alternativ till avlivning. Mer och bättre information om hästslakt till hästveterinärer och hästägare behövs för att en förändring ska ske. Vidare studier på hur hästägaren ser på hästen som livsmedel är också ett viktigt steg i att på sikt kunna minska på matsvinnet och kanske även minska på hästens lidande i form av försenad död.

Tack!

Varmaste tack till min handledare Sofia Boqvist för effektiv, smidig, konstruktiv, värdefull och exemplarisk handledning. Jag vill också rikta ett stort tack till min biträdande handledare Madeleine Moazzami, som dels var den som lyfte ämnet och startade upp projektet tillsammans med mig, dels har bidragit med din stora expertiskunskap inom området. Utan er hade arbetet inte flutit på lika smidigt och varit lika roligt och lärorikt!

Tack till examinator Jakob Babol för engagemanget och snabb och effektiv handläggning.

Slutligen ett enormt tack till alla deltagande veterinärer som bidragit med sina tankar och kunskaper i ämnet och gjorde projektet möjligt att genomföra!

Bilaga 1

Hästveterinärers hantering och inställning till livstidskarenspreparat till häst och hästslakt

Denna enkät riktar sig till dig som är verksam veterinär och som jobbar eller har jobbat kliniskt med häst.

Enkäten är en del i ett examensarbete vid veterinärprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Examensarbetet syftar till att studera hur hästveterinärer som är verksamma i Sverige ser på hästen som livsmedel, avseende användandet av och tankar om livstidsslaktkarenspreparat till häst samt inställning till och hantering av hästslakt. Studien syftar även till att studera konsumenters och veterinärers inställning till hästkött.

Enkäten innehåller totalt 22 huvudfrågor med ett fåtal följdfrågor beroende av tidigare svar. Enkäten är beräknad att ta ca 10 min.

Enkäten är uppdelad i fyra huvudområden:

Del 1: Information om dig som veterinär och din yrkesverksamma tid

Del 2: Frågor om livstidskarenspreparat

Del 3: Frågor om hästslakt

Del 4: Frågor om köttkonsumtion.

Frågorna är inte obligatoriska och möjlighet finns att välja att inte svara på enskilda frågor eller delar. Efter varje del finns möjlighet att i fritext förtydliga eller lägga till information om så önskas.

Samtycke och information för deltagande och personuppgiftsbehandling i studentarbete vid SLU

Behandlingen av dina personuppgifter sker med stöd av den rättsliga grunden samtycke, enligt SLUs policy. Enkäten besvaras anonymt och insamling görs enbart för information om din yrkesverksamma tid, utbildning och bakgrund.

Vill du veta mer om samtycke och hantering av personuppgifter kan du läsa om det här: [Samtycke och information för deltagande och personuppgiftsbehandling i studentarbete vid SLU](#)

Jag samtycker till att delta i detta studentarbete och till att SLU behandlar personuppgifter om mig på det sätt som förklaras i denna text, inklusive känsliga uppgifter om jag lämnar sådana.

- Ja
- Nej

Del 1: Information om dig som veterinär och din yrkesverksamma tid

Här följer 7 frågor om dig som veterinär och din yrkesverksamma tid.

1. I hur stor grad jobbar/jobbade du med häst?

Ange det alternativet som passar bäst in på dig

Om inget svarsalternativ passar in på dig, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Dagligen: Jag träffar hästar i princip varje dag
- Några dagar i veckan: Jag träffar hästar några dagar i veckan
- Enstaka tillfällen: Jag träffar hästar enbart vid fåtal tillfällen, tex under beredskap/jour
- Övrigt:

2. Vilken djurslagsfördelning mellan häst och produktionsdjur har du haft under din yrkesverksamma tid?

Välj det alternativet som passar bäst in på dig. Du kan även ha jobbat parallellt med smådjur eller andra djurslag, men det behöver inte anges i detta fall.

Jag arbetar/har arbetat med:

- Enbart hästar, i huvudsak på fält
- Enbart hästar, i huvudsak på hästdjursjukhus/hästklinik
- Både hästar och andra produktionsdjur, majoriteten hästar
- Både hästar och andra produktionsdjur, majoriteten andra produktionsdjur
- Både hästar och andra produktionsdjur, ungefär jämnt fördelat

3. Finns det någon kategori av hästar som du arbetar/arbetat särskilt mycket med under din yrkesverksamma tid?

Ange under "övrigt" en eller flera kategorier som du arbetat extra mycket med, det kan vara kategorier så som tex travhästar, dressyrhästar, islandshästar och många många fler, beskriv fritt. Har ingen kategori av häst utmärkt sig under din yrkesverksamma tid väljer du "blandat".

- Blandat
- Övrigt:

4. Utbildningsland:

Jag utbildade mig till veterinär i:

- Sverige
- Norden (Danmark, Norge, Finland)
- Övriga Europa
- Utanför Europa

5. Examensår:

Jag tog examen under denna tidsperiod:

- Före år 1970
- År 1970-1979
- År 1980-1989
- År 1990-1999
- År 2000-2009
- År 2010-2019
- Senare än år 2020

6. Ålder

Jag är:

- 20-29 år gammal
- 30-39 år gammal
- 40-49 år gammal
- 50-59 år gammal
- 60-69 år gammal
- Över 70 år gammal

7. Ursprungsland:

Jag är född i:

- Sverige
- Norden (Danmark, Norge, Finland)
- Övriga Europa
- Utanför Europa

Del 2: Frågor om livstidskarenspreparat

Här följer 5 huvudfrågor, med ett fåtal följdfrågor samt en fritextfråga, gällande användningen av livstidskarenspreparat till häst.

8. Hur god kunskap anser du dig ha om livstidskarenspreparat till häst, dvs vad ett livstidskarenspreparat är och innebär?

Mycket dålig kunskap 1 - 2 - 3 - 4 - 5 Mycket god kunskap

9. Om du anser dig ha mindre god kunskap om livstidskarenspreparat (svarade 1-2 på föregående fråga): **Vilken är anledningen till att du inte anser dig ha god kunskap om livstidskarenspreparat?**

Svarade du något annat än 1-2 på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga.

Möjligt att kryssa i flera alternativ. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Jag har inte tagit mig tid att sätta mig in i detta
- Jag tycker att det är svårt och krångligt att förstå
- Kommer nya regler och uppdateringar hela tiden och jag hinner inte hänga med
- Jag har inte ansett att jag behöver mer kunskap om det
- Övrigt:

10. När du vill ta reda på om ett preparat ger livstidskarens till häst, hur bär du dig åt?

Möjligt att kryssa i flera alternativ Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Frågar en kollega
- Letar i interna dokument
- Googlar
- Slår upp lagstiftningen
- Övrigt

11. Upplever du att det skett någon skillnad i användandet av livstidskarenspreparat till häst över tid?

- Används mer idag än tidigare
- Används mindre idag än tidigare
- Används lika mycket nu som tidigare
- Jag vet inte

12. När du ska behandla en häst mot en viss åkomma, överväger du någonsin att använda ett preparat som inte ger livstidskarens före ett preparat med livstidskarens?

Om inget svarsalternativ passar in på dig, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Ja, jag överväger alltid att använda ett annat preparat före ett livstidskarenspreparat
- Ja, ibland överväger jag att använda ett annat preparat före livstidskarenspreparat
- Nej
- Jag vet inte
- Övrigt:

13. Om du svarade JA på föregående fråga: Vad är din anledning till att överväga att använda ett annat preparat före ett livstidskarenspreparat?

Svarade du något annat än Ja på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga.

Mjöligen att kryssa i flera alternativ Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigen"

- Jag vill förhålla mig till kaskadprincipen i allra största mån
- Jag vill ge hästen möjligheten att gå till slakt
- Övrigen:

14. Innan du bestämmer dig för att använda ett livstidskarenspreparat till en häst, informerar du hästägaren om vad det innebär? Det vill säga att hästen inte kommer kunna gå till slakt.

- Ja, alltid
- Ibland
- Nej

15. Om du svarade NEJ eller IBLAND på frågan om information till hästägaren: Vad är anledningen till att du inte informerar hästägaren om innebörden av livstidskarenspreparat?

Svarade du något annat än Nej eller Ibland på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga. Möjligheten att kryssa i flera alternativ. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigen"

- Jag besitter expertisen om bästa behandlingsalternativet till hästen
- Jag har inte tänkt att det spelar någon roll
- Jag upplever att hästägaren inte bryr sig eller vill veta
- Jag upplever att det är känsligt att lyfta slakt i denna situation
- Jag vet inte
- Övrigen:

16. Om du svarade JA på frågan om information till hästägaren: Har någon hästägaren någonsin sagt nej till användningen av livstidskarenspreparat?

Svarade du något annat än Ja på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigen"

- Ja, det har skett vid majoriteten av gångerna
- Ja, det har skett vid ungefär hälften av gångerna
- Ja, det har skett vid ett fåtal tillfällen
- Nej, det har aldrig hänt
- Övrigen:

17. Om du svarade JA på föregående fråga: Av vilken anledning sa hästägaren nej till användningen av livstidskarenspreparat?

Svarade du något annat än Ja på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Uppgavs ej
- Hästägaren ville att hästen skulle kunna gå till slakt
- Hästägaren var skeptisk till preparatet som föreslogs
- Övrigt:

18. Finns det något du önskar förtydliga eller lägga till avseende användningen av livstidskarenspreparat till häst?

Fritextsvar

Del 3: Frågor om hästslakt

Här följer 7 huvudfrågor, med ett fåtal följdfrågor samt en fritextfråga, gällande hästslakt.

19. Vad är din generella inställning till hästslakt?

- Jag är FÖR hästslakt
- Jag är EMOT hästslakt
- Jag har ingen åsikt
- Jag vet inte

20. För dig som svarade FÖR hästslakt: Vilken/vilka är dina anledningar?

Svarade du något annat än För hästslakt - hoppa över till nästa fråga. Möjlighet att kryssa i flera alternativ. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Vi bör ta vara på alla livsmedelsresurser vi kan
- Destruktion av häst vid avlivning kan ske på ett icke-miljövänligt sätt och bidra till miljöförstöring
- Det är mer ekonomisk fördelaktigt för hästägaren att skicka hästen på slakt än att avliva
- Hästen är ett produktionsdjur
- Övrigt:

21. För dig som svarade EMOT hästslakt: Vilken/vilka är dina anledningar?

Svarade du något annat än Emot hästslakt - hoppa över till nästa fråga. Möjlighet att kryssa i flera alternativ. Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Hästen är ett sällskapsdjur och ska ej hanteras som ett produktionsdjur
- Jag vill utföra tjänsten att avliva hästen

- Slakt innebär ofta långa transporter vilket bidrar till negativa miljöförändringar
- Slakt innebär ofta långa transporter vilket kan innebära ett onödigt lidande för hästen
- Övrigt:

22. Lyfter du som veterinär någonsin slakt som ett alternativ till avlivning?

- Ja, oftast/alltid
- Ja, ibland
- Nej
- Jag vet inte

23. Lyfter hästägaren någonsin slakt som ett alternativ till avlivning?

- Ja, oftast
- Ja, ganska ofta
- Ja, det har hänt vid enstaka tillfällen
- Nej
- Jag vet inte

24. Diskuteras slakt av häst mellan kollegor?

- Ja
- Nej
- Jag vet inte

25. Om du svarade JA på föregående fråga: Hur går diskussionen i korthet?

Svarade du något annat än Ja på föregående fråga - hoppa över till nästa fråga.

Fritextsvar

26. Förekommer det fall där hästägaren skulle velat slakta sin häst men där hästen redan är urtagen ur livsmedelskedjan (urkryssad i passet)?

- Ja, det har jag varit med om vid flertalet tillfällen
- Ja, det har jag varit med om vid enstaka tillfällen
- Nej, det har jag aldrig varit med om
- Jag vet inte

27. Vet du var ditt närmaste slakteri som tar emot häst finns?

- Ja
- Osäker, men jag tror det
- Nej

28. Finns det något du önskar förtydliga eller lägga till avseende hästslakt?

Fritextsvar

Del 4: Frågor om köttkonsumtion

Här följer en huvudfråga, med ett fåtal möjliga följdfrågor samt en fritextfråga, gällande köttkonsumtion

29. Konsumerar du kött?

- Ja
- Nej
- Vill inte svara

30. Om du svarade JA på föregående fråga: Gör du skillnad på hästkött och annat kött (tex gris/nöt)?

*Svarade du något annat än Ja på föregående fråga - gå vidare till nästa sida
Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"*

- Ja, jag äter inte/skulle inte äta hästkött men äter annat kött
- Nej, jag gör ingen skillnad på kött från häst och kött från andra djurslag (tex gris/nöt)
- Övrigt:

31. Om du svarade JA på föregående fråga om skillnad mellan hästkött och annat kött: Vilken är din anledning till att inte äta hästkött?

Om inget svarsalternativ passar in på dig eller du vill lägga till något, fyll i ditt svar i fritext efter "övrigt"

- Utbud - finns inte att få tag på i affärerna
- Hästar är sällskapsdjur, inte produktionsdjur
- Jag vet inte
- Övrigt:

32. Finns det något du önskar förtydliga eller lägga till avseende köttkonsumtion?

Fritextsvar

Stort tack för ditt deltagande!

Vid frågor, funderingar eller annat, tveka inte att kontakta mig på
kakg0002@stud.slu.se

Sprid gärna enkäten till dina kollegor och uppmuntra dem att även bidra med sina svar. Det uppskattas mycket!

Bästa hälsningar! Kajsa Karlberg (vet stud)

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.